

Oratio Funebris,
DE VITA ET MOR-
TE CLARISSIMI VIRI IOANNIS
VITI BALSARATII, ARTIS MEDICÆ DO-
CTORIS PERITISSIMI ET CELEBERRIMI,
atque Patachiensis Ecclesiæ Pastoris doctissimi ac
fidelissimi: scripta à Basilio Fabricio Zikzoufano,
Ludimagistro in Sarospatach, & recitata in confessu
frequentissimo dominorum Baronum, Nobilium,
ecclesiasticorum & politicorum ad solennes
funeris exequias congregatorum,
die 9 April. 1575.

ADDITVM EST PETRI
BEREXASII LECTORIS DISCI-
PLINARVM LIBERALIVM IN SCHOLA
Patachiensi, Epicedion eidem D. Ioanni Vito scri-
ptum, & publicè ad tumulum defuncti reci-
tatum, 24. die April. 1575.

Johannis
Nuncius Michielis Go. v. d. s.
hantemargita
VITEBERGAE

3321
Excudebant Clemens Schleich & Anto-
nius Schöne.

ANNO M. D. LXXVI.

IN TVMVLVM RE
VERENDI ET DOCTISSIMI
VIRI D. IOHANNIS VITI
BALSARATII:

Dilectum Phæbo, CHRISTE in tua ca-
stra vocaras,
Esset vt hic Medicus corporis atque
animæ.

Ergo dum studio pariter mortalibus vno
Commoda, diuinis laudibus æqua facit:
Felix sorte sua viuet post funera VITVS,
Pæoniæ celebris gentis & artis honos.

Bartolemaeus Schonborn amico ve-
teri υγι συμφιλοσόφω F.

EPIGRAMMA IOHAN.
MAIORIS, D. IN ERVDITA
scripta Reuerendi & doctissimi vi-
ri Basilij Fabricij.

Armine dum VITI mortem, & sermo-
ne soluto
Fabricij præstans indole Musa canit:
Reddidit huic vitam, & sibi pro mercede recepit
Famam, qua non est maius in Orbe decus.

IN CLARIS. ET DO-
CTISS. VIRI DN. BASILII FA-
BRICII ꝛc. ORATIONEM DE IO-
hanne Vito Balsaratio V. CL.

Vāuis VITE tui laus nominis impleat oras,
Totius Europæ quā sita regna iacent,
Nec quicq̃ cumulo adijcier videatur honoris
Posse tui, implentis Solis vtramq̃ domum:
FABRICII tamen hoc pietas effecit, vt omnis
Laus tibi iam duplici floreat aucta modo.
Nam gemina in precio sunt hæc encomia laudum,
Dignum laude vebit cū bonus ipse virum.

Ergo fertis vterq; decus præstantius inde,
Tuq; recepte polo, Fabriciusq; tuus.
Quòd tibi ab illius pars maxima luce resultat,
Nec minus ipse tuo præco nitore micat.
Nam neq; te melius quisquam laudauerit alter,
Omnigenis quàm qui laudibus ipse viget:
Nec sibi Fabricius meliorem posceret vllum,
Quàm te, quem tantis euebat elogijs.

Pet. Albin. Niuemontius M.

De eodem Fabricio idem.

Q uod fuit Elysij Trocedorfus ille; quod olim
Misenis Plateanus erat; quod deinde peritus
Fabricius, quem voce refers cognominis: illud
Pannonijs docte es Fabrici. Tua nanq; paternis
Cura tot officijs iuuenes varia arte politos
Educat, armati quot equo salière Pelasgo
Laomedontææ fora per Neptunia Troiæ.
Hoc virtutis opus, Patriæ tot gignere ciues,
Quorum præsidijs miseram fulcire ruinam
Possit, & afflicta solari incommoda sortis;
Quorum, cum terris omnis spes pene videtur
Perdita, cælestem ductu sperare salutem
Ausit, ouansq; animis spe damna leuare perenni.
Maecte animi infracta virtute & corpore maecte,
O præstans Faber ingeniorum, & scripta diserta
Qui fabrices, tot carmina bella, o tempore longo
Pannonijs vir clare tuis o viue valeq;

IN

IN FVNEBREM ORA
TIONEM REV. ET CL. VIRI BA
siliij Fabricij ad tumulum excel. viri D.
Iohannis Viti habitam.

C Vm pietas VITVM radiantibus inferere astris
Vellet, & in celsa sede locare polj:
Hoc decus inuidit Tellus cælestibus astris,
Sic mihi, ait, cælum lumina cuncta rapit?
Cui contrà Pietas: cælum ipsi patria vera,
Hospitium est tellus: hac caret, illud habet.
Sed VITI nomen terris post fata relictum est,
Fabricij vatis quod pia Musa canit.
Magna quidem VITO venit hinc laus, gloria maior
Fabricio, at nostræ maxima Pannoniæ.
Quare Fabricio tantum gens Vngara debet,
Mæonio quantum Dorica terra senj.
Heroës, quos ante diem tulit inuidus æther
Pannoniæ scriptis reddidit ille suis.
Felix, cui licuit nitidas in luminis auras
Tam culta extinctos voce referre viros.
Qui VITO tribuit reparatæ munera vitæ,
Eloquio viuet tempus in omne suo.

ALIVD.

Q Vi laudes VITI venientibus inseris annis,
Facundisq; refers nomina sancta modis:

A 3

Te quoq;

Te quoq; Fabrici culestibus inferet astris
 Musa tua, eximijs Musa probata viris.
 Dumq; aliquod studijs nomenq;, decusq; manebit;
 Clarus in ore piæ posteritatis eris.
 Atque sequens debere tibi profitebitur ætas,
 Ac erit in laudes officiosa tuas.
 Pannoniæ Heroës reuocas quòd rursus ab umbris,
 Virtutemq; horum morte carere facis.
 Ac veluti sanctus decus indelebile VITVS
 Adiecit Musis, vir venerande, tuis
 Sic etiam sancto decus indelebile VITO
 Adijcis eloquio, vir venerande, tuo:
 Materiem siquidem verborum gratia adæquat,
 Mixtus & in versu est cum grauitate lepos.
 Et nitor & nerui legem venere sub vnam,
 Æthereæ siquidem semina mentis habent,
 Fonte fluunt vno, nec distant finibus, ambo
 Nominis æterni lumina clara ferunt.
 Facundis virtus dat vires inclyta Musis,
 Virtuti æternum dat pia Musa decus.
 Iurè igitur VITVM, vir maxime, ad æthera tollis:
 Imò te Christi tollet ad astra fides.

Ge. Cesar discip.

ALIVD

ALIVD.

INuida cùm Lachesis nomenq;, genusq; vetustum
 Extirpet, vitæ dura nouerca piæ:
 Cùmq; vorax crebrò plenas exhauriat vrbes
 Pestis, & exitio sæpe laboret humus:
 Ne simul intereat VITI cum stirpe IOANNIS
 Nomen, & insignis cum pietate fides,
 Et ne venturos lateat post nostra nepotes
 Fata, viri virtus, eximiumq; decus:
 Hæc pia facundi efficiunt monumenta libelli,
 Quæ tæxis genio vir venerande bono.
 In quibus egregiè cum rebus tempora gestis
 Illius, & vitæ totius acta refers.
 Quæis puer excultus studijs, quæ facta iuuentæ,
 Quodviro viro fuerit Pæonia arte, decus,
 Gesserit in sancto senior se munere qualem,
 Dum vigili exposuit scripta sacrata fide.
 Et quàm sollicita semper contenderit arte,
 Ne foret inferno grex suus esca Lupo.
 Commoda quàmq; pio tulerit iucunda labore
 Omnibus, auxilium qui petière suum.
 Consilij fuerit quàm promptus acumine dextri,
 Quo repulit magnis sæpè pericla viris.
 Munifica quantum bonitate leuarit egentes,
 Quamq; inopes largè pauerit ille, doces.

Vnde

Vnde sequens totam poterit depromere vitam

Ætas, & clari discere fata viri.

Ergo licet tetro claudantur membra sepulcro

Ipsius, & lateat putre cadauer humo:

Quàm tamen ista diu memorabit pagina nomen,

Is meliore sui parte superstes erit.

Famaq; cunctorum memori volitabit in ore,

Candide vir, scriptis nobilitata tuis.

Et tibi dum magni durabit fabrica mundi,

Semper apud gratos caussa fauoris erit.

Posteritasq; sequens sublimibus inseret astris,

Mandasti veris ista quòd historijs.

Matthias Szegedinus discipulus.

MAGNIFICO DO- MINO FRANCISCO DOBO

DE RVZKA, COMITI COMITATVS BAR-

siensis, Domino in Szerednie, Palocz, Leua, &

Sarospatach, Domino & Patrono Mu-

sarum beneficentissimo.

RATIONEM FVNEBREM, QVA
viro clarissimo Ioanni Vito Balsaratio
cum incredibili bonorum omnium luctu
nuper ex hac Ecclesia, cui laudatissimè
presidebat, ad beatissimam illam & æter-
nam coelestis vitæ quietem euocato vt
cunq; parentalia persolui, multis de causis in lucem publi-
cam emittere placuit. Quamuis enim latinæ dictionis, qua
in elaborando pertenui isto & impolito scripto vsus sum,
infantiam, ariditatem, & squalorem ipse omnium maxi-
mè agnoscam: addo etiam compositionis asperitatem,
nullo specioso nitore & cultu exquisito luminum oratio-
nis conspectiorum varietatem & distinctam, mihi præter
alios omnes ingratam & displicentem: ita vt criticorum
acerbiores censuras in alienis scriptis examinandis exer-
centium morositatem, & inclementiam non parum de-
beam pertimescere: tamen alijs rationibus, consideratio-
ne videlicet & cura, vt arbitror, attentiore expendendis,
animo meo obuersantibus, consilium præsentis editionis
nolui abijcere. Nullam nanq; politè & eleganter dicendi
B laudem

laudem & opinionem me captauisse, sed pietatis tantum
& obseruantiae defuncti pijs manibus debitae officiosam
commendationem ex huius editionis instituto quaesiuisse,
optimum mihi & grauissimum perhibebit conscientia, re-
ctissimae voluntatis religiosa comprobatrix, testimonium.
Et quidem causa, quae ad inuulgationem lucubratiunculae
istius praecipua me perpulit, virtutum fuit eximiarum vi-
ri praestantissimi vera admiratio, meritorumque amplissi-
morum, quae ex ipsius praecleara benignitate non tam er-
ga me priuatim, quam erga Ecclesiam, remque literariam
vniuersam redundarunt cumulatissime, grata recordatio,
& iustissima aestimatio. Non enim solum heroicarum
virtutum, virorumque item insigni laude praestantium ho-
nestam concelebrationem Deus à bonis & pijs omnibus
exigit, suaeque dona ampliora ad publicam generis humani
salutem singularibus quibusdam personis benigne collata
religiosa veneratione coli & magnificari praecipit: sed ali-
os quoque honorifica illa rectefactorum praedicatione, ad
generosam emulationem consimilium operum ac meri-
torum societati ciuili salutarium vult extimulari. Huc ac-
cedit & gratæ mentis demonstratio, pietatisque testifican-
dae laudandum studium in ijs, de quibus viri donis sub-
limioribus cumulati fuerunt viuentes bene meriti, qui,
cum nullam mercedem pro exhaustis generoso & forti pe-
ctore aliorum causa laboribus & periculis expectare iam
possint, ista certe publicæ laudis, quæ vita functis exhibe-
tur, grata communicatione, solenni que virtutis preconio,
nequaquam videntur perfide & maligne defraudandi.
Quod autem ad rara & egregia decora personae istius,
quam hic celebrare studuimus, attinet, me parcio-
rem etiam fuisse & frugalio-rem, quam res expetebat, in lau-
dibus eius & ornamentis percensendis, omnes candidi &

aqui

aqui aestimatores, quibus familiariter hic Vir notus fuit,
& qui affectibus malignioris animi seclusis omnibus, lege-
re & expendere ista volent, pronuntiabunt. Nam moro-
siorum austeriora iudicia, qui alienarum virtutum preco-
nia etiam moderatissima, longèque infra mensuram prae-
stantiae & dignitatis ipsarum posita, impatienter & odio-
se possunt tolerare: suas potius ad fallacem adulationem,
fucosamque gratiam confictas laudationes, cum titillatio-
ne quadam prurientium aurium auidissime haurientes:
talium inquam inclementiores censuras si prorsus con-
temsero, iure perseuerauissè in sententia honestissima cele-
brandi post mortem Ioannem Vitum Balsaratum existi-
mabor. Atque ego quidem pium istud officium mortuo
illi non persolvere, citra nefariae perversitatis crimen &
reprehensionem non potui, cum necessitudine illa, quæ
inter nos plurimis ab annis feliciter coalescens, inuiolata
semper fide atque constantia ad extremum usque culta fuit
& conseruata, vix quicquam debuerit mihi esse antiqui-
us, sanctius, aut religiosius. Taceo eiusdem erga scho-
lam, iuuentutemque nostram literariam merita immortalia,
varijs iisque luculentis officijs benignissime communican-
dis, ad omnem priuatam & publicam necessitatem decla-
rata promptissime atque comprobata: quibus sane ipsis ali-
quam grati & memoris animi testificationem solennem
non rependisse, & cessante vita ipsius memoriam quoque
beneficiorum omnium statim pati exolescere ac interire,
ingenij fuerit extreme ingrati, illiberalis & sordidi, à no-
strarumque literarum, quas tractamus, humanitate, & cul-
tu ciuiliore prorsus alieni & abhorrentis. Proinde, quod
rarioribus sunt & conspectiores dotes pietatis, sapientiae,
eruditionis literatae, virtutis, integritatis, beneficentiae,
aliorumque ornamentorum praecclarorum, quibus hic vir pre-
ter ca-

ter cæteros alios multos in patria nostra calamitosa emi-
nuit: eò foedior esset ac detestabilior ingratae mentis tur-
pitudine & improbitas in tantis & tam insignibus ad lau-
dem virtutibus nulla debita prædicatione cohonestandis,
& exornandis. Sed non dubito quin præsentis istius in
officij alacri usurpatione, causas iustas, graues, necessari-
as, minimèq; omnium fuitiles & repudiandas nos secutos
fuisse, omnes sinceri, honesti, & intelligentes iudices fas-
teantur: nosq; ab omni sinistra suspitione ostentatae im-
portunius vel ambitiosius facultatis dicendi, ad fugacem
tantum gratiæ popularis ventum colligendum, integros
& immunes candidè ac beneuolè conseruent. Iam ad
patronum scripti istius deligendum quod attinebat, tu ex
omnibus regni nostri proceribus, Illustris & Magnifice
Domine Francisce Dobo Mæcenas colendissime, vnus
occurristi, ad quē in editione huius orationis, submissam
compellationem nostram putaremus esse dirigendam.
Æquissimum enim fuerat, vt quem vnum propter com-
memoratas paulò ante præcellas ingenij, doctrinæ, beni-
gnitatis erga omnes, virtutumq; probatissimarum laudes,
omni honoris & obseruantiae cultu velut alterum paren-
tem fuisti profecutus, quemq; vtriusq; medicinæ ad ani-
mæ & corporis fidelem salutaremq; curam pertinentis au-
torem & doctorem veneratus es incomparabilem: vt in-
quam verissimas eius virtutes dignissimaq; præconia,
quæ ad tumulum quoq; defuncti recitari à nobis audiui-
sti, tu primus & reminiscendo recognosceres, & autorita-
te præclari nominis tui à maleuolorū, si qui futuri essent,
liuida & calumniosa obtrectatione defenderes. Ad hæc
in societate etiam & communicatione mœroris acerbissi-
mi, quem toti Ecclesiæ, scholæ nostræ, mihi, domesticisq;
præsertim suis peperit mors festinata clarissimi viri Ioan-

nis Viti

nis Viti Balsarati, nescio an vllum parem habuerimus,
quem cum do. vestra Magnifica conferre possemus: tan-
to animi tristissimi dolore casum istum inauspicatissi-
mum, Ecclesiæq; & reipublicæ infaustam orbitatem tu-
listi: vt non dicam grauissimum illud tibi, & simul Do-
minæ matri Generosissimæ Saræ Suliok extitisse, quod
sacrata voce & institutione saluberrima Doctoris præ-
stantissimi, præter omnem expectationem & metum tam
repente spoliareris. Præterea sicut iactura ista irreparabi-
lis te, tuamq; ditionem (cuius nobile decus extiterat hic
vir, cuius obitum præproperum nunc deflemus) maximè
attingit: ita haud scio, an sarcire eam aliquis melius possit,
siue Ecclesiæ siue scholæ nostræ detrimentosam solitudi-
nem atq; orbitatem solari velit, præter do. vestram Ma-
gnificam, Dominamq; genitricem tuam Generosissi-
mam. In vestra quippe pietate, sapientia, religione, pro-
uida cura & vigilantia est positum, vt dispendio huic,
quod vel pauculis hisce iam diebus non leue sentit Pata-
chensis ecclesiæ & scholæ, partim præside fidissimo,
partim curatore & parente benefico orbata, quam celerri-
mè, & quidem cum certa spe stabilitatis eius solati quod
consequemur, consulatis. Et quidem si Dominam ma-
trem tuam religiosissimam & cordatissimam foeminam
Domine Magnifice audies, sicut nunc cum omnium lau-
de & prædicatione reuerenter & obsequiosè facis, eius-
demq; monitis fidelissimis, & amantissimis præceptioni-
bus morigerum te præbebis: non in cognitione tantum
pietatis, veræq; de Deo doctrinæ progressus facere maio-
res in dies conaberis, ob idq; de fidei & erudito docto-
re quam primum prospicere: sed scholæ etiam istius quæ
provinciæ toti tuæ non postremum decus, & commenda-
tionem præcipuam conciliat, patrociniū & nutritio-

B 3

nem be-

nem benignam constanter vrgere, imò amplioribus quoque gratiæ & liberalitatis tuæ accessionibus eam collocupletare & amplificare minime dubitabis. Habes autem à latere semper consiliorum tuorum & actionum omnium ducem, moderatoremque Generosum Dominum Franciscum Suliok, præter vetustam illustris generis nobilitatem, qua inclytam domum vestram Dobonianam proximè attingit, pietate, doctrina literata, prudentia, virtute, humanitate, beneficentia, multoque maximarum rerum usu, & negotiorum difficiliorum dexterrimè obeundorum felici experientia, meritisque non in familiam tantum Dobonianam, sed in patriam vniuersam innumeris, & his quidem illustribus, celebratissimum. Huic Nestori tuo consultissimo, rectissima quæque suadenti & præcipienti si parueris, sicut à prima inde pueritia fecisse prædicaris, non tantum præclara cum spe insistes vestigijs laudabilibus Illustris & Magnifici Domini Stephani Dobonis parentis tui, celebratissimi olim Capitanei Agriensis, & postea inclyti Vaiuodæ regni Transylvanici, virtute bellica, rerumque pro salute patriæ fortiter ac feliciter gestarum gloria per totum orbem cantatissimi: sed certum eris tu quoque & fidum patriæ ad vltimum iam interitum præcipiti ruina tendentis præsidium & munimentum. Cæterum vt munus istud literarium, quale solum ex penu scholastico nostro depromi potest, plenius haberet do. vestra Magnifica & luculentius, adiungitur cultissimum poema viri eruditissimi Petri Laurentini Berexasij, collegæ mei in hac schola amantissimi, lectissimis quibusque ex flosculis poeticorum hortulorum concinnatum, & contextum, ornamentis, copiosi et splendidi panegyrici instar, maxime conspicuis & illustribus distinctum atque expolitum, lectuque ob gratam amœnorum excursionum varietatem

tatem dignissimum. Qui ipse pro peculiari sua obseruantia erga Doctorem Ioannem Vitum Balsaratum, quem in vita superstitem sinceræ fidei studio semper, obsequiisque filialibus coluerat, hoc ipsum scriptum ad tumulum eiusdem publicè do. Vestra Magnifica præsentè recitatum, memoriæ eius & laudi sempiternæ religiosa gratæ mentis pietate consecrauit. Cuius sanè collegæ nostri in erudienda fideliter iuventute scholastica sedulitatem ac vigilantiam, fructuososque labores, gratos esse & acceptos do. vestræ Magnificæ persuasum habeo, & hanc quoque publicationem scripti, sub auspicio nominis Generosi Domini auunculi tui, in conspectum hominum prodeuntis, nequaquam improbatum iri confido. Quod reliquum est, vt nos qui magnis certè multorum annorum sudoribus rem literariam pro viribus conamur in horribili ista vastitate, ruinisque patriæ deplorandis asserere: iuuentutemque simul optimarum disciplinarum studijs in hac schola impigre vacantem: vt inquam nos omnes liberali clementis affectionis tuæ patrociniò complectaris & in posterum, munificaque in nos voluntatis testimonia euidentiora & vberiora in dies exerere pergas magis ac magis, qua debemus animi deditissimi demissione à do. vestra Magnifica contendimus. Nos patrocinijs tui illustris fauore luculentiore, studioque benigniore non fuisse prorsus indignos, fructusque gratiosæ voluntatis in nos fouendos & ornandos quicumque redundauerint, non malè & inutiliter perdidisse, magis magisque in dies vt experiaris, perfecturos nos confidimus. Ad extremum vt domum familiamque afflictam Doctoris Ioannis Viti Balsarati, in clientelam & beneficam tutelam do. vestræ Magnificæ, vltima morientis ipsius voluntate semel traditam & commendatam, vnâ cum Domina matre pientissima, clementis animi vultu be-

tu benigno & liberali significatione tuearis, foveas & pro-
tegas: quin ornes omnibus modis ac promoueas, deditissi-
morum obsequiorum meorum studio fideliter oblato, im-
petrare à do. vestra Magnifica contendo. Tantæ enim &
tam asperæ sollicitudines concurrentium vndiq; curarum,
& emergentium indies difficultatum ineluctabiliū, ita
repente domum Ioannis Viti moestissimam circumualla-
runt & oppresserunt, vt nihil iam esse queat orphanis
tanti viri paucos ante dies tumulati, miserius, nihil egen-
tius, nihil ærumnosius. Ne igitur confirmatam ipsorum
spem & fiduciam, quæ in tuam solius, Generosæq; do-
minæ genitricis clementem affectionem, curam & prou-
dentiam tota recubuit, frustrari patiatur do. vestra Ma-
gnifica: sed potius intolerabiles æumnas pupillorum, tu-
am vnus opem & fidem quotidianis votis implorantiū,
assiduiscq; ad Deum precibus salutem & incolumitatem
domus vestræ vniuersæ adiuuantium, benignis & fauen-
tibus oculis vt respiciat, demissa & sollicita deprecatione
pro ipsa repetita, do. vestram Magnificam interpella-
re iterum non desino. Quod beneficium orphanis indi-
gnissimæ fortis calamitate oppressis & afflictis per oppor-
tunum & in primis necessarium, si (vt speramus) exora-
uerimus, familiæ Dobonianæ alioqui honoratissimæ &
celeberrimæ pristina encomia, ex hac quoq; benignitate
in miseros, omniq; officiosæ prouidentiae cura & prote-
ctione orbatos vt amplificentur & extendantur magis ac
magis, certò certius do. vestra Magnifica consequetur.
Nos quoq; qui stationem adhuc nostram in docenda lite-
raria iuuentute ex Dei bonitate mediocriter sustinemus,
in vrgendo suscepto munere æumnis & difficultatibus
in dies crescentibus ingrauescente, assiduitatem & con-
stantiā feruentiorem præstare vt adnitamur efficies. Non
dubia

dubia enim spe benefici & constantis patrocini erga or-
phanos nostros, quos forte extinctis nobis relinquemus
superstites, confirmabimur ex antea actis exemplis declara-
ti affatim in nostri ordinis homines, fauoris propensi, cu-
ræ, & sollicitudinis, in exerendisq; necessarijs beneficen-
tiæ fructibus promptæ benignitatis & prouidentiae.
Christus Iesus do. vestram Magnificam, dominam geni-
tricem pientissimam, totamq; domum ab omni malo po-
tenter tueatur diutissimè, rempublicamq; patriam paulò
tranquilliolem & florentiorem nobis omnibus tandem
cernere pro sua clementia concedat. Ex Sarospatach
Calendis Septemb. 1575.

Do. vestræ Magnificæ

subiectissimus cliens

Basilius Fabricius Zikzo-
uianus.

C

ORA

ORATIO FVNEBRIS,
DE VITA ET MORTE CLARIS-
SIMI VIRI IOANNIS VITI BALSARATII,
artis medicæ Doctoris peritissimi & celeberrimi, atq; Pa-
tachiensis ecclesiæ Pastoris doctissimi ac fidelissimi: scri-
pta à Basilio Fabricio Zikzouiano, Ludimagistro in Sa-
rospatach, & recitata in confessu frequentissimo domi-
norum Baronum, Nobilium, ecclesiasticorum & politis-
corum, ad solennes funeris exequias congre-
gatorum die nona Aprilis,

1 5 7 5.

SI QUID ESSET IN ME IN-
genij, corona auditorum nobilissima, &
frequentissima, quod ipsum sanè ex imbe-
cillitatis meæ cognitæ sensu & conscien-
tia metior: aut si qua exercitatio dicendi,
in qua cōfiteor minus quàm vellem, potuisse me ab ineun-
te ætate versari: si qua denique doctrinæ exquisitioris
copia & elegantia, cuius etiam pertenuis & angusta ad-
modum mihi facultas obtigit: eorum omnium fructum
atq; officium iustissimo nomine nunc posset à me exigere
Clarissimus vir Ioannes Vitus Balsaratus, ecclesiæ no-
stræ Pastor & Inspector laudatissimus, parens autem
meus & affinis omni honoris cultu & obseruantia studio
prosequendus: cui ipsi inferias funebres, sicut pietas &

æquum postulabat, grata mente persoluturi, huc ex omni ordine conuenimus. Nam ut publica, eaq; plurima & maxima in ecclesiam, remq; literariam, imò patriam quoq; ipsam vniuersam merita taceam, quæ certè ingrato & improbo silentio dissimulari atq; penitus obliterari non merentur: siue priuatae necessitudinis, quæ mihi religiosa & integra fide custodita multis ab annis cum ipso intercessit, iura antiqua repetam, siue etiam beneficia quibus cumulatus ab eo sum eximijs, expendam, siue deniq; societatis recentioris, & consortij in communi ministerio sacram obligationem, fœdereq; nunquam violabili confirmatam coniunctionem apud me excutiam: complures reperientur causæ, eaq; grauissimæ, quæ silere me hac ipsa hora citra summum & enorme piaculum non sinunt: sed testificationem gratæ pietatis et constantis erga defuncti fidei requirunt, sinceræq; demum obseruantie pignus, ac specimen studij amorisq; publicum efflagitant. Quæ cum ita se habeant: non pauca tamen ex aduerso obijciuntur, quæ à dicendo me plurimum absterrere, summamq; præstandi funebris istius officij difficultatem & sollicitudinem parere posse videntur. Primum doloris quem ex inauspicato isto & calamitoso funere præter multos alios capere debeo luctuosa acerbitas, non vocem tantum singultantem mihi intercludens, lacrymasq; verba inter singula vbertim exprimens: sed meditationis etiam alacritatem & vigorem pristinum retundens, adeoq; vim ingenij, si qua fuit, vniuersam frangens prorsus ac delibitans,

ut vel

ut vel initium querulæ complorationis istius unde sumere debeam, non possim mecum constituere. Augēt animi consternationem, meq; vehementer perturbat, & pene exanimat cathedra quoque hæc funesta quam conscendi, locusq; mæstissima solitudine miserabilis, unde verba facere cogor: qui cum quintum antè & sextum diem voce augustissima exultauerit Pastoris nostri optimi, cum nostra omnium admiratione & applausu, stupenda Dei mysteria eloquij cultissimi suauitate inexplebili deprædicantis: nunc flebilibus contrà querelis inficitur, infaustisq; & inconditis lamentis polluitur, tacitè abominans, & non sine horrore, quodam refugiens mæstæ orationis meæ istius lugubrem & tumultuariam querimoniam, requirens autem consuetæ antè vocis cum eximia grauitate temperatam iucunditatem, atq; vbertatis illius inexhaustæ vix ulli imitabilem eloquentiam. Huc accedit & argumenti suscepti dignitas atq; amplitudo, quæ talis & tanta est, ut & ingenium acrius, & facundiam plenior, imò cultum quoq; orationis nitidior, & denique animū à curis, sollicitudinibus, atq; angoribus liberior, longiusq; paulum à luctu abductam mentem & cogitationem omnino desideret. Vnde vereri haud iniuria possum, ne dum præconia & laudes viri præstantissimi celebrare & amplificare conor, deteram potius & imminuam earum, virtutum, ornamentorumq; splendorem atq; dignitatem, quæ diuini muneris eximia benignitate ad hanc personam decorandam de qua dicere institui, cer-

tatim

C 3

tatim conspirasse videbantur. Sed quia aliquid omnino
dicendum est, neq[ue] sine graui scelere ingrati & immemo-
ris animi silentium tenere tempore tam necessario per-
mittitur, malo temeritatis & confidentiæ impudentioris
subire morosam reprehensionem, quàm studij, obseruan- #
tiæ & pietatis debitæ multis nominibus, violare religio-
sum officium. Quod ipsum omnes qui adestis pro vestro
insigni candore, & æquitate benigna iam olim multis do-
cumentis explorata, in optimam partem interpretaturos
confido: cum præsertim, quanti viuum feceritis, quauē
animi sinceri affectione, fide, & cultu eum obseruaueri-
tis, vel nouissimi istius officij alacritate & promptitudine
egregia, qua huc tam celeriter & studiosè ex tot eccle-
sijs atq[ue] oppidis frequentes confluxistis, testatum facere
luculenter voluisse videamini. Dicam autem vt in
tanta luctus domestici mæsticia & acerbitate potero, de
patria, natalibus, educatione, studijs, peregrinationibus,
totaq[ue] simul vita ac morte Ioannis Viti Balsarati: quan-
tum ex familiaribus quondam ipsius colloquijs, per diuer-
sas vices historiolum vitæ commemorantis recordari pos-
sum: hinc ad alteram partem orationis, quæ deploratio-
nem calamitatis politiarum, ecclesiarum & scholarum
in his regionibus, miræq[ue] paucitatis docentium, instaura-
tis subinde funeribus fataliter deficientium continebit,
progrediar.

A^o 1529.

uarii debuit
siquidem infra
scribatur A^o

1549 igitur annum vigesimum

Natus fuit Ioannes Vitus Balsaratus in prouin-
cia inferioris Pannoniæ Transsylvaniam proximè respi-
cientis,

cientis, Marusio & Chrysio fluminibus interclusa, rerum
omnium ad victus copiosi & expediti facilitatem feracis-
sima, commendationeq[ue] ciuitatis incolarum, iusticiæ, in-
tegritatis, atq[ue] ad omne genus officiorum promptitudinis
& solertiæ multum celebrata, in oppido non ignobili,
quod à templo extructo in editiore colliculo nomen sorti-
tum Dombeghaz appellatur. Patrem habuit Lucam
Vitum, spectatæ virtutis, fidei, & prudentiæ virum,
cui Generosi domini cognomine Iaxithio quondam illu-
stres, arcem quoque suam circa Themesarum positam,
& Naglach vocitatum, ob exploratas sapientiæ, iusti-
ciæ, integritatis, & industriæ ciuilis dotes insignes, cu-
stodiendam, & seruandam tradiderant. Is in nominato
prius oppido vbi certos fundos suos possidebat, à Turcis
aliquando vna cum coniuge interceptus, filiolum Ioan-
nem trium mensium infantem reliquit, postquam nec
opinata hostium excursionē oppressus in tristissimam ca-
ptiuitatem ex qua nunquam euasit, abreptus fuisset. Qui
ipse Ioannes paruulus stupenda Dei prouidentia quomo-
do protectus tunc sit & seruatus, ex manifestoq[ue] vitæ
discrimine diuini numinis præsentissima virtute libera-
tus, libuit hic commemorare propter insigne exemplum
præsentiae & opitulationis sanctorum Angelorum, in vi-
ta & incolumitate ætatis tenerioris sollicitè propugnanda,
adeoq[ue] depellendis infantulorum periclitantium im-
prouisis calamitatibus, nulla humana ope aliàs & indu-
stria auertendis. Turca ferox & barbarus cum terri-
bili ex-

bili excursione oppidum iam dictum inuasisset, partim captis, partim immaniter contrucidatis miseris colonis, succensisque passim domicilijs ad maiorem terrorem vicinis incutiendum, ad prædam, & diripiendam fuga elapsorum incolarum suppellectilem domesticam vertitur. Ardentibus iam inimico Turcarum igne ijs quoque ædibus, in quibus Ioannes infantulus parentibus tunc misere orbatus iacebat: ubi patente ostio animaduertit Turca media in domo eiulantem in cunis paruulum, festinato cursu per flammam irrupens, correptum cum cunis ex incendio exportat, præcipitiq; iactu foras in mediam plateam proturbat, ne tenellus infans cuius solitudini & innocentie feritas sæuissimi quoque barbari parcebat, cum ædibus iam iam igne fortius inualecente absumendis, conflagraret. Ibi sub euersis cunis, sicut barbarici officij truculentia tulerat, totum triduum delituit infantulus terræ affixus, expers omnis alimenti, cum metu Turcarum viciniam omnem igne & ferro furenter depopulantium, oppidani qui manus hostium euaserant, in oppidum sese non auderent recipere. Turcis postea digressis, reuersi incolæ inter iacentia passim iugulatum ciuium cadauera reperiunt cunas subuersas, aliquot etiam ictibus gladio-
rum Turcicorum saucias, quibus conati illi fuerant eas cum incluso vagitumq; lamentabilem edente puello, ex equis diffecare. Quas cum erexissent, spirantem adhuc & palpitantem deprehenderunt paruulum, tridui inedia, respirationisq; interceptæ angustia prope enectum. Tunc
patuit

patuit omnibus, trimestrem puellum, non ex intollerabili tantum inopia alimonie necessariae, sed aeris quoque quem vix vllum haurire potuerat interclusis meatibus, imò & cunarum dorso proni incumbentium pondere debuisse interire, neque valuisse omnino tam diu superuiuere: nisi celestium angelorum, quos Deus ad opem extremè periclitanti afferendam submiserat, vigilantibus ministerio, & fideli custodia fuisset in vita conseruatus. Hanc ipsam historiam vir religione & pietate commendatissimus non sine grata celebratione diuinæ erga se adhuc infantem bonitatis ac prouidentie repetere nobis frequentissimè consueuerat: primum quasi documentum & pignus auspdatum paternæ illius clementie & benignitatis, cuius in adulta etiam ætate habuit testimonia non minus luculenta atque memorabilia, ut in sequentibus ordine docebimus. Ex tanto igitur & tam præsentis vitæ discrimine mirabiliter ereptus cum fuisset Ioannes Vitus, adeoq; Ecclesiarum, atque Reipublicæ patriæ tot & tam præclaris vsibus iam tunc diuinitus destinatus, orphanus iam & viduatus parentibus à Francisco Crispo auunculo benignè suscipitur educandus, adhibita fideli nutrice, quæ lactaret paruulum, matrisq; vicariam sustineret in ipso alendo caritatem & diligentiam. Cognomen Balsarati à pago Balsarat in quo enutritus fuerat, postea cum adolescere cepisset non inuitus usurpauit, quasi ad retinendam dulcem memoriam nutritionis illius beneficæ, quæ dicti Francisci Crispi munificentia laudabili eo in
D loco

loco ipsi obtigisset. Vbi ad puerilem ætatem peruenisset, & iam institutionis literariæ capax esse inciperet, à nobilissima & pientissima domina Anna Petri Iaxithij vidua, cuius in ditione parentes habitauerant, ob memoriam virtutis & fidei paternæ in filium adoptatur, omniq; beneuolentia, studio & cura in literarum disciplina imbuendus atque fouendus assumitur. Mittitur ergo in scholam Iulensem, cæteris & viciniorem & frequentiore, vbi primis in rudimentis literariæ institutionis accuratè fuit informatus, pia & sollicita cura dictæ Heroinæ, quæ in felici etiam fœcunditate liberorum illustrium, Ioannem tamen ipsum peculiaris benignitatis & affectionis studio complectebatur, ac propter viuidum habilis, expeditiq; ingenij vigorem, atq; imprigram in obeundis dexterrimè ministerijs puerilibus omnibus solertiam & alacritatem, inprimis carum habebat & iucundum. Inde verò purior Evangelicæ doctrinæ lux paulatim, nostris in regionibus singulari Dei clementia postquam cepisset enitescere, viriq; pijs, sapientes, & docti superstitionum Papistarum longa iam temporum stultitia inueteratarum impietatem & vanitatem, taxarent passim damnarentq; libere atq; acriter, prudens illa et ingeniosa domina renascentis veritatis initia salutaria arripuit auidè & alacriter: quin suæ quoq; ditioni subiectos populos, in emendatione illa & probatiore cœlestis doctrinæ forma curauit sedulò eradiri. Illis autem temporibus Illustris & Magnificus dominus Casparus Dragffius, offensionem regis Ioannis,

annis, & Episcoporum purioris doctrinæ restitutionis hostiliter aduersantium nihil omnino veritus, patrocini-um piè & rectè docentium ministrorum præter cæteros Pannoniæ procures, heroica animi generosi celsitudine & pietate egregia confidenter suscipiendo, tutum eis nidum liberaleq; hospitium præbebat in oppido suo Erdöd, vbi & arcem amplissimis redditibus opulentam possidebat. Ipsa ergo domina Iaxithia viros in diuinis literis exercitatos in ea Ecclesia atq; schola esse cum comperisset, qui pietatem Christianam non in ridiculis rituum monasticorum ijsq; superstitionis & impijs observationibus collocarent, sed in vera Dei agnitione, timore, fide, reliquisq; cultibus spiritualibus iuxta normam & præscriptum sacram literarum institutis, Ioannem quoque alumnum suum istuc ablegauit. Commendatus est ibi viro eximio Stephano Copacio, qui cum Matthia Denaino, Andrea Batizio, & Emerico Ozoræo semina veritatis euangelicæ sub fida tutela & securo protectione domini Dragffij strenuè spargebant, & tam ad populum, quàm ad scholam libros sacros læto cum applausu & gratulatione bonorum omnium, dexteritateq; mira, ac fructu auditorum non paruo enarrabant: veram, salutarisq; doctrinæ & consolationis plenam interpretandi scripturas rationem atque modum, ex Lutheri & Philippi Melanthonis quos Vitebergæ studiosè ipsi audierant enarrandi consuetudine, commonstrantes. Quatuor enim heroes isti nominati fuerunt primi instauratores doctrinæ emendatioris in

D 2 Eccle-

Ecclesijs Pannonicis, & profligatores impiarum abominationum Pontificiarum, quibus veritas diuina foedissime conspurcata & abolita iacebat tunc immersa tenebris densissimis errorum crassissimorum, atq; profanata praestigijs corruptelarum teterrimarum. Traditus ergo Ioannes puer doctissimo & sapientissimo viro Stephano Copacio, & in primis ingenuarum artium fundamentis, & in sincerae, religiosaeq; pietatis cognitione, fuit sollicita illius cura, fideiq; diligentia institutus, non minore benevolentia curatus & educatus, ac pene filij loco habitus. Vnde cum ad gubernationem ecclesiae Riulinensis vocatus fuisset idem Stephanus Copacius anno Christi 1547. non fuit passus à se diuelli Ioannem Vitum nostrum, annos iam pubertatis egressum, sed assumtum vna erudiri perrexit omni fide & assiduitate, vt & in Latinis & Graecis literis laudabiles progressus faceret, ac simul pietatis, saniorisq; doctrinae rudimenta, sicut ingenio erat prompto, capaci & fideli, imbiberet. Tandem ad regimen Ecclesiae istius Patachiensis accersitus anno Christi 1549 Stephanus ipse Copacius, adduxit secum & Ioannem Vitum, cumq; & in schola ista latinas Graecasq; literas summa cum dexteritate & gratia is profiteretur, & populum quoq; depulsa errorum Pontificiorum tristissima caligine, ad lucem veritatis magis magisque clarescentem, atque fulgorem sincerioris doctrinae aspiciendum, concionibus publicis exuscitaret: Ioannes Vitus quoque agens iam aetatis annum vicesimum in vtraq; lingua ado-

gua adolescentiae tradenda, fideliter & promptè adiuuit praceptorem Stephanum Copacium, synergiam quandam in hac Schola sustinens, multosq; qui adhuc viuunt vtiliter erudiens. Vbi annum aetatis vicesimum secundum attigisset, iamq; in Philosophicorum studiorum primordijs, linguarumq; Latinae & Graecae peritia omnes coequales suos facile anteiret, atq; inter exterarum etiam Academiarum doctos Professores ac Magistros, auge-scente paulatim aetate & maturescente iudicio laudabiliter & fructuose versari posse putaretur, Vitebergam fuit ablegatus. Subministrabat sumtum liberalem, illiq; peregrinationi abundè sufficientè Anna Iaxith, filia dominae Iaxith senioris iam defunctae, cui in benigno patrocinio, ac pia nutritione Ioannis Viti Balsarati, velut iure haereditario se successisse illa existimans: sustinere curam eius quem mater filij loco dilexisset, ornasset & promouisset modis omnibus, ad pietatem suam pertinere cogitabat, eumq; si desereret ad familiae suae illustris infamiam non obscuram & certum dedecus vergere posse iudicabat. Ibi cum pleniorē ac solidiorem cognitionem liberalium doctrinarum linguarumq; adeptus fuisset, cumq; maturitate aetatis iudicium quoque firmitus & exquisitius in politiorib. disciplinis sibi comparauisset, Magisterij titulum suadente domino Philippo Melanthe cui vnicè carus erat & acceptus assumpsit, agens iam annum aetatis vicesimum quintum. Hinc eiusdem Philippi (cui quod esset literis dominae suae peculiariter com-

D 3 menda-

mendatus, duce eo & moderatore studiorum præcipuo
utebatur) censuram & auctoritatem secutus, ad medici-
næ artis studium atq; culturam se applicuit, cum per statu-
ram paulò humiliorem, non posse tueri dignitatem ac re-
uerentiam personæ ecclesiasticæ ex publico suggesto do-
centis putaretur. Non neglexit tamen excolere & incho-
ata adhuc in prima ætate Theologiæ studia, cum singulis
diebus nonnihil temporis & ocij tribuit meditationi re-
rum sacrarum, studioq; cœlestis doctrinæ, in cuius sola sci-
entia salutis æternæ adipiscendæ expeditam rationem
atq; normam infallibilem monstrari certo intellige-
bat. Præfuit tunc multa cum laude & fructu guberna-
tioni quoq; & censuræ exercitationum illarum scholasti-
carum, quas laudabili consuetudine ab hominibus nostræ
gentis olim Vitebergæ usurpata, in præcipuis Christianæ
religionis capitibus per certas theses ad disputationē or-
dinariam per vices proponendis, placidaq; atq; erudita
sententiarum argumentorumq; collatione examinandis
& discutiendis, plurimorum annorum successione conti-
nua, ex auctoritate & approbatione summi viri do. Phi-
lippi Melanthonis, cætus nationis Vngariæ ad hunc vf-
que diem utiliter consuevit frequentare. In argumen-
torum certè solutionibus, tam felix, promptus, solers &
acutus fuisse Ioannes ipse Vitus perhibetur, vt multi
quos studiorum istic habuit socios, ingeniosum acumen,
expeditam solertiam, & dexteritatem ipsius miram in ea
facultate nunc quoq; deprædicent. In herbarum, & stir-
pium

pium indagatione, vniuersaq; simplicium medicamento-
rum historia sic excelluit: vt paucissimos pares, vix
vnum vel alterum superiorem tunc haberet inter medi-
cæ artis studiosos in Academia Vitebergensi. Multos
tam in Germania quàm in Vngaria feliciter in ea cogni-
tione prouexit, vt nostrorum præsertim hominum pleriq;
acceptum illi vni referant, si quam consecuti sunt eiusce
facultatis scientiam & vsum, quos inter nomen quoque
meum profiteri minimè erubesco. Duobus annis Vite-
bergæ post honorem Magisterij adeptum sic circumactis,
vt studia sacra cum medicis simul currerent, licet profes-
sio & tractatio Physicorum præcipua haberetur, Philip-
pus Melanthon granissimus ille ingeniorum æstimator
& censor literariæ eruditionis politissimus, scribit ad
Spectabilem & Magnificum dominum Gabrielem Pere-
nium, atque Ioannis Viti ingenium, studia, mores, erudi-
tionēq; diligenter commendans, autor est vt ad absolu-
endam medicorū studiorum culturam is ablegetur in Italiā.
Ibi enim & propter inspectiones anatomicas crebriores,
& librorum etiam veterum, Hippocratis, Galeni, & Aui-
cennæ luculentiores enarrationes, imò praxin quoque cla-
rissimorum Medicorum in curando exquisitiorem, magis
nūc vigere creditur disciplinæ medicæ professio. Transijt
istuc Ioannes Vitus Balsaratus anno Christi 1556 per-
lustratis prius & peragratis nobilissimis quibsq; Ger-
maniæ & Heluetiorum urbibus, familiaritateq; passim
in Academijs conciliata cum viris eruditissimis, Theolo-
gis pa-

gis pariter ac medicis. De quorum erga peregrinos nostræ gentis homines singulari humanitate, comitate, candore, in officijsq; hospitalibus exhibendis promptitudine ac beneficentia subinde meminerit: Heluetiorum præsertim in ecclesia Tigurina ministrorum mirificam benignitatem, atq; alacre studium in tractandis hospitibus de prædicando. Peruenit ibi in amicitiam non eximiorum tantum Theologorum Henrici Bullingeri, & Petri Martyris, aliorumq; scholæ eiusdem celebriorum Professorum, sed Conradi quoq; Gesneri viri variarum rerum scientia & scriptione celebratissimi, à quo & in amplissimo illo de historia aquatiliū volumine, aliquot in locis amica, & sanè honorifica mentione perornatur. Mansit quatuor integros annos partim Bononiæ, partim verò Patauij, sumtibus spectabilis & Magnifici domini Gabrielis Perenij, doctissimisq; & celeberrimis quibsq; ibi medicis assiduam & diligentem dedit operam, sectiones anatomicas partim inspexit frequenter ac sedulò, partim ipse quoque ut artem & experientiam ea in re suam exploraret, plurimas priuatim inter amicos instituit. Quin praxin quoque in medicando, quam multa doctrina & longa exercitatione periti medici in illis Academijs sequebantur, exactissimè notauit: iudicia illustrium medicorum, sententiasq; in causis, signis, symptomatibusq; grauissimorum morborum perscrutandis, accuratè obseruans, conferensq; simul & examinans plurimum eundem morbum curantium discrepantes sæpius opiniones: quæ ipsa

ipsa res attentissimam animi curam, & solertiam ingenij acerrimam requirebat. Tantum profecit in ea scientia ad quam feruentissimo naturæ impetu rapiebatur, & quam contentione indefessi laboris ac studij vrgere non desinebat, ut nomen ipsius apud celebriores eius loci medicos citò inclaresceret, ac paulò post grauissima totius Academiæ Bononiensis censura, suffragioq; publico medicorum, doctoratus ornamenta atque insignia solennia promereretur. Hinc & Romam profectus est, ut & eruditiores medicos ibi audiret, rationemq; illorum in curandis morbis & modum affectando cognosceret, simulq; specimen artis & peritiæ suæ medicæ in theatro orbis terrarum frequentissimo exhiberet. Ibi in aula ipsius summi Pontificis per totum semestre stipendio honestissimo, non sine maxima nominis laude & celebritate artem exercuit. Sed cum propter professionem purioris doctrinæ, quam ritè antea cognitam dissimulare in tot impijs & portentosis Romanæ ecclesiæ abusibus minime poterat, futurum esset, ut in graue periculum incideret, non licuit diutius ibi persistere. Bononiam igitur denuò redijt, ubi præfuit etiam societati eius collegij, quod homines Pannonicæ gentis iam olim fundatum istic possident, ex beneficentia opulenti cuiusdam canonici Zagrabienensis, qui in vsum egentiorum ex natione Vngarica studiosorum, domum quandam certis redditibus dotatam in ea vrbe olim constituisse dicitur. Hinc & in vicinum Illyricum subinde fuit euocatus ab Episcopo Zagrabienfi

E

grabienſi, cæteriſq; eius prouinciæ nobilibus, quos miro ſucceſſu, & commendatione artis, atq; ſolertiæ in medicando ſingularis, à periculofis morbis liberauit. Ad extremum peragratis celeberrimis quibuſq; Italiae vrbibus, & cum nobilioribus eius terræ medicis contracta amicitia, cum iam expetitam patriæ operam ex fructu diuturnioris peregrinationis iſtius præſtare ſe poſſe confideret, et alioqui voluntate patroni Spectabilis & Magnifici do. Gabrielis Perenij reuocaretur, in Vngariam reuertitur anno Chriſti 1560. atq; in medicum priuatum eiufdem, vnaq; familiarem aulæ & conſiliarium aſciſcitur. Cuius in aula octo continuos medicinam fecit annos, fide, vigilantia, ſedulitate, prudentia ac dexteritate ſumma, vt à proceribus quoq; & nobilibus prouinciæ iſtius omnibus certatim & ambitioſe opera ipſius & medicatio expeteretur, omniumq; ordinum homines varijs iſſq; difficultibus morborum preſſi angoribus atque afflicti, ad eius tanquam Apollinis cuiuſpiam aut Æſculapij opem & auxilium cum certa ſpe recuperandæ ſalutis & incolumitatis amiſſæ, ex remotis locis quotidie confluerent. Tanta erat autem Ioannis Viti Baſſarati in dignitate iam ampla apud ſuum Principem & gratia multa florentis, ad benemerendum de omnibus promittitudo, tam ardens & propenſum opitulandi ſtudium, vt nullum omnino quantumuis inopem & ærumnoſum à ſua ope repelleret, nemini officium medicationis vnquam negaret, ſed munifica cum bonitate & alacritate ad curationem admit-

teret

teret cunctos, mercedis vel penſionis prius perſoluendæ nulla iniecta apud quenquam mentione. Non vnquam magnatum, nobilium, eccleſiaſticorum, ciuium etiam opulentiorum quiſquam ab ipſo curatus eſt, quo cum paſci prius ſuſtinuiſſet certam operæ & laboris ſui mercedem, vel cuius medicationi inchoatæ adiunxiſſet aurius conditionem de conſtituta aliqua pecuniæ ſumma ipſi dinumeranda, ſi ex morbo æger reualuiſſet. Quod ditiores ſponte & vltro offerebant, id quoq; non ſine multa recuſatione & verecundia accipere ſolitum fuiſſe ſæpius vidimus, inſtantius vrgentibus illis, ne ſymbolum gratificationis ipſorum, mutuæq; remunerationis pro reſtituta incolumitate teſtimonium prorsus aſpernaretur. Et certè quantum lucri & compendij nunquam intermiſſa exercitatione artis medicæ fecerit annos totos quindecim, quaſq; opes profeſſio ſcientiæ, vt putatur, ad rem familiarem augendam fructuoſiſſimæ ipſi pepererit, docet rei domeſticæ ſupellex contractiſſima & egentiſſima, in qua certè & auri & argenti vel nihil vel parum admodum viſitur: Quin ad quotidianos familiæ relictæ vſus, neceſſarij paulò poſt ſumtus deſiderabuntur. Hic enim vir cum genuina quadam naturæ præſantiſſimæ bonitate ad beneficentiam erga omnes quoquomodo exercendam duceretur, officium medicationum gratuitarum liberaliſſimum pluribus certabat accumulare meritorum acceſſionibus, ideoq; morbis atrocibus languentes complures tam plebeios quàm eccleſiaſticos, quin & ex nobi-

E 2 litate

litate paulò egentiores, qui se huc deportari valetudinis causa curabāt, alimentis suis benignè pascebat, cibo potuq̃ quotidiano affatim reficiebat. Et alioqui domus ipsius ut inopum atq̃ egentium omnium commune receptaculum, ac promptuarium benignissimum frequentabatur semper à pauperibus & calamitosiis hominibus. Familiam quoq̃ domesticam, pio & laudabili exemplo beneficentiae suae, assuefecerat ad promptitudinem in erogandis eleemosynis, ut nemo inanis abiret, neq̃ exclusus repelleretur, quicumq̃ stipem petiturus istuc accessisset. Iam cum gratia, favore & autoritate polleret apud principem suum, plurimis reis deprecatione & intercessione sua profuit, illis veniam delictorum etiam grauiorum impetrauit, & plerosque à certo capitis discrimine liberauit. Sic complurium ex nobilitate, ut & subditorum ciuium, causam & patrocinium promptissimo studio susceptum, cum illorum magna gratia peregit. Et quod in primis laudem meretur atq̃ celebrationem, suasorem se praeiuit Principi suo, ut viros doctrinae, pietatis, & sapientiae commendatione claros, vndiq̃ sollicitè conquisitos, passim in scholis & ecclesijs suae ditionis collocaret, ut quàm florentissimas vtrasque spectaret ijs ornamentis, quibus nihil est in hac vita praestabilius, nihil pulcrius, nihil denique ad decorandam dignitatem politicam magnificentius atque augustius. Perfecit quoq̃ ut iuuentutem literariam praesidijs liberalitatis & munificentiae suae generosae Princeps fouere ac tue-
ternis

ternis Academijs necessarios sumtus suppeditando: ijs nimirum qui praecipuam aliquam spem profectus olim certioris & vberioris videbantur ostendere. Imò fundos etiam certos, redditusq̃ nonnullos, ut schola ista Patachiensis ab eodem domino Gabriele Perenio obtineret, ipsius potissimum gratia, autoritate & sollicitatione primum fuit effectum. Talibus & tam insignibus ornamentis cum excelleret, in florentiq̃ fortuna & dignitate conspicuus omnem suam facultatem qua pollebat, ad publicam aliorum vtilitatem dirigeret, prodesse omnibus, nocere nemini studeret: Virtus tamen eximia sicut inuidiae improbis stimulis hostiliter impeti semper consuevit: sic praestantissimum etiam virum istum indignissimè insectari ausa fuit immerentem: virulentisq̃ morsibus falsissimarum criminationum lacerare nomen clarissimum nefario ausu conata est, atq̃ deformare dignitatem impudentissimè. Sed spectata innocentia, probitas, fides, virtus, & merita in omne genus hominum illustria, sic gratia Principis florentissima, adeoq̃ stabilibus & inconcussis rectè factorum fundamentis subnixa honorifica existimatio, atque praecleara apud omnes ordines autoritas, deterisit facile labeculam commentorum nugacissimorum: suaq̃ ventosa futilitate & fucosa fallacia statim euanuerunt ac disparuerunt voculae inuidorum & maleuolorum, qui alienae claritatis radiantem fulgorem ferre non poterant, ex obtrectationeq̃ & deformatione optimorum crescere conabantur, nulla ipsi vera virtute,

solidaq̃ laude commendabiles atque insignes. Sed testi-
monium innocentiae ipsius vitae probatissimae vel il-
lud vnicum esse potest satis evidens & amplum, quod
Imperator ipse Maximilianus qui nunc Romani imperij
sceptra feliciter moderatur, ubi de virtute eximia, erudi-
tione, fide, industria, felicitate in depellendis grauissi-
morum morborum periculis admirabili, meritisq̃ Ioannis
in omnes summos pariter atque infimos quàm plurimis,
ubi inquam certius & plenius edoctus fuisset, nobilitatis
arma & insignia decora vltro ipsi obtulit, & in honestis-
simum ordinem equestrem peculiari quadam gratia &
fauore benignitatis suae luculentissimae eum transtulit.
Porro ubi dictus Princeps Gabriel Perenus anno Chri-
sti 1567. vitam suam Posonij clausisset, tantoq̃ & tam
munifico patrono orbatus fuisset Doctor Ioannes Vitus,
non desistebat tamen summis pariter & infirmis promptè
& liberaliter communicare fidelem operam suam in me-
dicatione, quoties requirebatur. Sæpius itinera longin-
qua tempestatibus gelidis atq̃ nimboris grassantibus, eti-
am cum manifesto periculo valetudinis, vitæq̃ suae, non
recusabat suscipere, modò probare posset studium suū &
ardorem voluntatis beneficæ dominis magnatibus, nobili-
bus, & amicis à quibus accersebatur. Non parcebat si-
bi, frigus & æstus iuxta ferebat, vectationumq̃ crebra-
rum duras molestias, & incommoditates tædiosas tole-
rabat patienter, in vrgenda perpetua consuetudine exer-
cendæ beneficentiæ, in suae & alienae etiam gentis homi-
nibus

nibus prompta semper & alacri opera deuinciendis. Labo-
res autem ipsius diuina benedictione feliciter aspirante,
minimè caruerunt salutaribus & optatis successibus:
dum sanitati celeriter restituit plerosq̃ diutinis & graui-
bus morbis affectos, & quidem subinde tales qui de vita
quoq̃ ipsa iam desperare ceperant: quorum multi nunc
quoq̃ cum grata prædicatione meritorum acceptorum vi-
tam & salutem ipsius beneficio sese tueri non dubitant
confirmare. Sic igitur vixit, ut quasi κοινὸν ἀγαθόν com-
modis & vtilitatibus aliorum inseruiret atq̃ inuigilaret
semper, sua interim negligeret, longeq̃ curaret segnius &
indiligentius: reprehendentibus ipsum subinde amicis, ne
sic alijs tantum prodesse studeret, ut sibi noceret, suisq̃
domesticis certum tandem negligentia ista curandæ &
amplificandæ rei familiaris (sicut etiam accidit) concilia-
ret dispendium. Porro ut non viuens solum meritis be-
neficentiæ suae illustribus gentem Vngaricam cumlaret
atque prouerberet, sed ad posteritatem quoq̃ præclari sui
erga popularium vtilitates amplificandas studij moni-
mentū aliquod insigne relinqueret, in ista orbitate patro-
ciniij sui, vitæq̃ priuata secessu paulò quietiore pluscu-
lum otij nactus, quatuor libros de re medica in vsum chi-
rurgorum lingua vernacula conscripsit, ad rectiorem &
exquisitiorem curandorum morborum praxin illos infor-
mare conatus. Qui ipsi libri conuenientissima methodo
ad commoditatem empiricorum medicorum singularem
compositi si aliquando prodibunt, præpostera ista & te-
mera

meraria, ne dicam insana medicationis ineruditæ ratione emendata atque explosa, dici non potest quantum utilitatis ad patriam nostram vniuersam sit inde redundaturum. Et quidem iam olim dum anno 1564. lues contagionis pestilentissimæ his in locis atrociter grassaretur, libellum eruditum sermone latino de pestiferi cæli intemperie morbida præcauenda, & exquisita ratione diætæ salubrioris instituenda, præsentissimisq; medicamentis ad curanda corpora per venenati aëris noxam infecta adhibendis, ad Spectabilem do. Gabrielem Perenium patronum suum composuerat, dexterrima methodo complexus omnia medicorum classicorum placita, quæ in illius argumenti compendiosam tractationem poterant incurrere. Et quidem libellus ille alijs quoq; benigne communicatus, in multorum versatur manibus. Ad extremum ingrauescente nonnihil ætate, pertæsus sterilis istius & laboriosæ conditionis vitæ, nullo stabili patrocinio, & conspicuo emolumento subnixæ, impatiensq; molestiarum plurimarum quibus damnose vexabatur, varijs itineribus ijsq; quotidianis ad remotiora loca subinde accersitus, genus ante actæ vitæ commutare prudenti & deliberato consilio instituit. Ne autem inertem & otiosam vitam inglorius viueret, sed Deo atq; patriæ reliquam quoq; suæ ætatis partem religiosè consecraret, ad munus sacrum docendi plebem in Ecclesia adiecit animum. Erat quippe conscius & mediocris suæ ad illud ministrandum facultatis, & alioqui nobiliore medicina,

cina, quæ circa animæ curam occuparetur, permutare cupiebat scientiam sanandarum ægritudinum corporis: vel certè istam præstantiore illa & digniore ornatiorē perfectiorēq; reddere, adeoq; clarius nobilitare & fructuosius amplificare contendebat. Hanc ad cogitationem deducebat eum, & recordatio primæ nutritionis Heroine Iaxithiæ, liberalitatisq; illustris, quam in studijs ipsius inde à pueritia promouendis illa exercuerat, pio & salutarī instituto, de fructibus eruditionis literariæ alumni sui Ioannis olim dedicandis Ecclesiæ sacris vsibus, si ad maturitatem ætatis & doctrinæ iustam is procedere potuisset. Cum ergo curriculum istud sacrorum studiorum (vt ante diximus) præeunte Stephano Copacio feliciter ingressus, aliorum consilio & suasu abrumpere iuuenis debuisset, nuncq; ad illa eadem redeundi & libertatem & occasionem optatā se nactum cernebat, libenter ad finem à patrona optimè merita quondā destinatum, in postremo ætatis flexu referre facultatem eruditionis suæ constituit, si tunc cum ex superiorum arbitratu atq; autoritate studiorū ipsius ratio omnis gubernabatur, id ipsum facere minus licuisset. Et meminimus viuente adhuc Magnifico domino Gabriele Perenio, cum Generosæ dominæ Iaxithiæ benignitatem eximiam prædicatione grata subinde recoleret, tacito conscientie iudicio subaccusari se & damnari solitum dicere, quod professione studiorum theologicorum abdicata, ad scientiæ medicæ exercitationem præter consensum & approbationem do-

nem dominæ suæ transiisset. Ut igitur & religiosum illius iampridem defunctæ votum exolueret, & alioqui conscientie vitæq; suæ pacatiori consulere, ad medica studia quæ per complures annos dexterrime tractauerat, cœlestis quoq; medicinæ professionem publicam decreuit adiungere. Quas ipsas geminas facultates tanquam re multum dispares, & officijs vsibusq;, vt videtur, discrepantes, si quis non satis conuenienter & appositè copulare inter se vnum aliquem posse clamitabit: is vel prodet malitiam suam & improbitatem, diuinorum donorum mensura cumulatiore in certas aliquas & singulares personas collatorum benedictioni, nefaria maligni ingenij peruersitate inuidentem: Vel potius patefaciet turpem inscitiam, vt quæ corporis atque animæ consociationem arctissimam non sciat perpendere, alteriusq; ab altero curam necessario distrabendam esse semper stolidam & insulsa proteruia vociferetur, hominis integri ex animo & corpore constituti appellatione qui censeatur indignissimus. Et quidem iniquam istam planeq; nugatoriam criminationem de disparitate & irreconciliabili pugna duarum istarum professionum, absurdaq; & illicita earundem inter se copulatione, licet nihil opus esse videatur apud sanos & intelligentes, & vel tenui aliqua doctrina tinctos refellere, vix tamen quicquam minoris est operæ, quàm coniunctarum istarum facultatum cognationem et harmoniam iucundissimam ostendere. Nam vt solidæ & consummatæ eruditionis laudem, quam natura omnes
appeti-

appetimus, non vnius tantum facultatis et scientiæ quantumuis præclaræ & eximiæ cognitionem, sed omnium simul laudatarum & nobilium artium peritiam suo ambitu comprehendere taceam: certè ingens inest amœnitas, & dulcissima liberalibus ingenijs voluptas, in considerata vicinarum professionum istarum pulcerrima concordia & congruentia. Cum enim præcipua & potissima pars cœlestis sapientiæ, post Dei cognitionem voluntatisq; eius patefactæ inquisitionem, in hominis noticia & contemplatione videatur esse occupata & defixa, quæ potest homini laudabilis institutionis & doctrinæ cupido maior offerri oblectatio, quàm aspicere distinctas ordinatissimè vires & potentias in ipsa natura hominis, constructionem & fabricam singularum partium exquisitissimam, & demum accidentia, proprietates, ac functiones earundem pulcerrimo consensu inter se distributas. Quarum sane rerum mediocri saltem intelligentia, quam medicina tradit, professionem Theologi cum aliqua laude tueri se posse qui somniabit, & in enarratione principalium doctrinæ cœlestis dogmatum dextrè satis & fructuosè versaturum se si quis obganniet, nã ille suam turpiter manifestabit stoliditatem atq; vecordiam, in æstimandaq; muneris longè amplissimi difficultate & magnitudine, profanam securitatem, & flagitiosam oscitantiam. Atque vtinam non satis superq; clamaret experientia, fœdissimasq; proderet hallucinationes ac ineptas insulasq; enarrationes eorum in publicis ad plebem concionibus, qui nobilissi-

F 2

bilissima hæc studia, quæ per inertiam & stupiditatem nunquam attigerunt, vesana temeritate damnant, ad dogmatumq; cœlestium salutarem & eruditam explicationem nulla humana philosophia opus esse, sed solius spiritus diuini magisterio et afflatu arcano doctores indigere vociferantur, apud stultam multitudinem clamorosa sua ista improbitate & audaci imperitia mirum in modum ferocientes. Nobis quidem minimè foret operosum per primariorum locorum theologicorum diligentem examinationem, imò & testimoniorum sacræ scripturæ infinitorum prolixam congeriem luce meridiana clarius id quod dicimus ostendere, nisi verborum ingratam istius tractationis hoc quidem tempore consultò & data opera vitandam arbitraremur. Iam enim necessitatem physicorum studiorum, quæ præsertim circa descriptionem naturæ humanæ eiusq; virium ac facultatum inquisitionem occupatur, in futuro theologo plurimi eruditissimi viri verissimis rationibus ante nos luculenter & solidè demonstrarunt: ut diutius immorari in turbulentiæ istius cateruæ ineptissimis & putidissimis clamoribus coarguendis ac retundendis, tam importunum huic loco, quam etiam superuacaneum omnino esse videatur. Hac si quidem in re si longius verba producere operæ precium putaremus, nullius foret negocij exempla quoque Patriarcharum augustissimorum, sic & sanctorum Prophetarum qui medicinæ studiosi omnes extiterunt, Physicamq; de natura rerum scientiam probè calluerunt, ad tuendum

endum institutum viri summi allegare. Non deessent pariter recentiorum theologorum aliquot celeberrimi nominis quos præclarè ab istius cognitionis facultate instructos fuisse, ad interpretationemq; diuinarum literarum intelligentiam attulisse præcipuarum doctrinarum Physicæ professionis, quæ præsertim circa humanæ fabricæ versatur contemplationem atque noticiam, docent luculentissimæ illorum explicationes, lucem istius scientiæ & fructum, in sacris scriptoribus dextrè & feliciter enarrandis ceu digito quodam commonstrantes. Nihil dicam hoc loco & de illis aduersationibus, quæ conatui Ioannis Viti Balsarati, & instituto saluberrimo iuuandi Ecclesiam, diuinæ nominis gloriam propagandi atque illustrandi opposuerunt se acrius & inconsideratius, in primis statim auspicijs ministerij ipsius & vocationis in Ecclesia Liscana inchoatæ. Tulit enim eas omnes iniurias quantumuis indignas & immeritas vir optimus patientissimè simul et moderatissimè, nulla maledicarum criminationum vindicta certando cum fratribus durioribus, sed mansuetudine sua, patientia & lenitate vincendo potius asperitatem quorundam morosiorum, & non satis consultam rigiditatem. Pergebat interim ceptum fideliter in docendo urgere officium, donec eorum quoq; qui non satis æqui & fauentes primum huic cōmutationi vitæ fuerant, mitesceret asperitas, emolliretur durities, & ad fouendam tuendamq; cum fratre eiusdem sacri ministerij consorte piam & salutarem concordiam, flecteretur sa-

natorum animorum atque voluntatum reconciliatarum placabilitas. Omnium namq; bonorum vnanimi voce & prædicatione collaudabatur nobilis ista & sapiens prioris conditionis variatio, magnatibus, nobilibus, & plebeis ad insperatam istam vitæ & professionis innouationē obstupescantibus, diuinamq; benignitatem pro isto salutari munere patrijs ecclesijs concessio in tanta paucitate pastorum eruditiorum, pio & grato pectore certatim concelebrantibus. Et quidem Ioannes ipse Vitus vt publicè testatum faceret se nullum nouum ac improbatum doctrinæ genus, ab orthodoxaq; istarum ecclesiarum confessione dissidens atque remotum velle in ministerio docendi suscepto spargere, scriptum eruditum ac luculentum de omnibus Christianæ religionis capitibus perspicua breuitate in certas theses distributum euulgauit, vt de fidei suæ quam asserturus docendo & propugnaturus erat, exploratione atque examine, liberum & integrum Doctoribus harum regionum iudicium permetteret ad normamque diuinarum scripturarum probatissimam censura acerrima inquiri in eum mandaret. Sed vt iam ad institutum ab ista pernecessaria neque importuna, vt arbitror, digressionem, iterum se nostra reuocet oratio, ne functionem sacratissimam Ioannes Vitus prauo aliquo & vitioso animi impulsu videretur capeßere, neue vel ad turpem atque infamem auaritiam, vel ad ambitiosam curiositatem ingerendi se alienis muneribus raperetur institutum laudatissimum, in Ecclesia vicini oppidi

oppidi non valde celebri & ampla, quæstuosisq; aucupijs opulentorum reddituum minimè omnium commendabili inchoauit docendi ministerium. Tantum autem & tam vberem successum largiebatur præter spem & expectationem Dominus, vt diuino instinctu ad prædicandum Dei verbum accessisse, ab omnibus cordatis & sapientibus iudicaretur: ac Liscani ipsi ciues summas Deo funderent gratias, pro tam pio, fideli, ac erudito doctore ipsis concessio. Mansit annum integrum in ea Ecclesia, ardens mirifico quodam zelo asserendæ & propagandæ veritatis cælestis, vitæ probitate ac innocentia, sic gravitate morum ornans ministerium, disciplinam ecclesiasticam seuerè custodiens, comitate autem & facilitate, quotidianæq; consuetudinis suauitate ac lepore, amabilem se omnibus & gratiosum exhibens. Et quidē fidem ac assiduitatem in vrgendo officio, vigilantiam, dexteritatem in tradendo, aliasq; dotes egregias optimi Pastoris sui, nunc quoq; grata cum recordatione celebrat Liscana ecclesia. Exacto anno, cum in frequentiore etiam & celebriore ecclesia, pietatis, eruditionis, sapientiæ in gubernatione, dexteritatis fructuosæ in docendo, virtutis, consilij expediti, aliorumq; insignium ornamentorum Ioannis Viti Balsarati fructus clarius posse enitescere, & ampliore cum emolumento exeri debere iudicarentur, istaq; ecclesia Patachiensis pastore primario destituta tunc vacaret: Senatus honestissimus huius vrbs omni cunctatione deposita, Magistratus quoque superioris auctorita-

toritate & calculo vocationem approbante, gubernationem Ecclesiae nostrae consentientibus populi vniuersi suffragijs ad Doctorem Ioannem Vitum deferre decreuit. Qui cum diuina quadam prouidentia occasionem vberiorum iuuandae ecclesiae, atque amplificandae gloriae Dei oblatam sibi cerneret, & alioqui generoso excelsi animi ardore, talentum diuinitus acceptum copiosiore cum favore exercere gauderet, suadentibus idem fratribus & amicis quoque, conditionem minimè abnuendam esse censuit: licet ecclesia illa Liscana tanquam quietiore & obsequentiore, ad regendumque minus laboriosa & sollicita, contentum se esse posse saepius atque iterum ingeminaret. Translatus ergo ante triennium & quatuor menses in hanc ecclesiam Patachiensem, pietatis egregiae, sedulitatis indefessae in urgendis vocationis suae partibus omnibus, moderationis, aequitatis, patientiae & studij erga tranquillitatem publicam conseruandam, documenta insignia exhibuit, adeoque praestantissimi doctoris luculentam expressit imaginem, & exemplar imitandum repraesentauit laudabiliter, in ijs virtutibus omnibus, quas doctrina sua, vita & moribus referebat. Nihil fuit ipso feruentius, nihil acrius, nihil pugnacius in assertionem & propugnationem veritatis orthodoxae, à qua vel latum unguem non discedebat unquam: ad perpetuum consensum & normam scriptorum sacrorum, symbola, synodos probatiores, iudiciaque Ecclesiarum recentiorum melius constitutarum, omnes sententias suas & asseuerationes

rationes de fidei singulis dogmatibus tanquam regulam in docendo certissimam & infallibilem dirigens. Haereticorum furorum tetras & impias abominationes toto pectore detestabatur, solidissimisque diuinarum literarum testimonijs confundebat, ac refutabat: argumentis tam firmis atque nervosis aeternam Iesu Christi & Spiritus sancti Deitatem subinde vindicando, aduersariorum vero impias argutias & subdolas technas discutiendo: ut nihil esse posset linguae ipsius flammæ vibratis fulminibus quibus cuncta hostium Iesu Christi agmina prosternebat violentius, nihil efficacius, nihil potentius. Totum intus ardere, ex imisque viscerum penetralibus commoueri diceres, quoties pro veritate orthodoxa asserenda, verbi diuini gladio inuictò decertantem audisses, vel blasphemias furiosorum impostorum euertentem funditus, ex irrefragabilibus et immotis diuinorum scriptorum oraculis. Suadæ medullæ efficacissimam longè rectius in ore concionantis istius sessitauisse dixerit quispiam: tantum erat inuentionis ingeniosissimæ acumen, dispositionis ac æconomiae ad intelligentiam & docilitatem auditorum comparatæ prudens dexteritas, argumentorum ad persuadendum potentissimorum confertissima & pugnacissima acies: ac denique elocutionis exuberante orationis copia redundantis, nouamque semper continuandi sermonis materiam affatim subministrantis facilitas & elegantia: ut de actione ipsa quæ rerum quæ tractabantur, dignitati mire conueniebat, omniumque gestuum ac vultus composita grauitate, decentique ornatu

G taceat

taceamus. Memoria certè tam fideli, prompta & expedita fuit, ut inter docendum nunquam obliuiose intersilesceret, nunquam laberetur aut hæreret, sed depromeret ex opulento thesauro capaxis, vegetæ & habilis memoriæ, omnia illa, quæ legendo, scribendo, vel meditando apud animum reposuerat. Atque si vel recordando repetam proximorum saltem qui mortem antecesserunt, dierum fatidicas illas conciones, & imminentis quasi disiunctionis ab ecclesia præagam vocis præter solitum inualescentis contentionem, viuendum & acrem in vultu vigorem: dum doctrinam saluberrimam de passione & resurrectione saluatoris nostri Iesu Christi, cum feruore & vehementia orationis insolita, tam ex Prophetis, quàm Euangelicis & Apostolicis scriptoribus, disertissimè omnium & neruosissimè enarrat: Illas certè vltimæ elaborationis conciones in frequentissimis cætibus festorum solennium habitas, pro cygnea quasi cantione vir eximius, & sensu quodam diuinitus indito mortis appropriate inflammatus, relinquere nobis voluisse, velut pro testamento supremæ confessionis suæ & fidei videtur. Quem ipsum vultū concionantis alacrem, oraquæ adhuc pene spirantia, gestus compositos & summè pacatos, vultus auspiciati augustam reuerentiam, vocem canoram & argutam stabili semper pronunciationis sublatioris tenore decurrentem, verborum pondera ac sententiarum gravitatem: sic testimoniorum ex sacris libris magno cum iudicio delectorum dexterrimas allegationes, earundemquæ lucu-

luculentissimas interpretationes: hæc inquā diuina, præclara, stupenda, peculiaremquæ doctoris nostri in concionando spiritum & ardorē arguentia, dum mecum considero auditores nobilissimi, à lacrymis temperare mihi non valeo, vixquæ cõtineo quin vox tremula præ animi acerbitate faucibus interclusa, prorsus intersilescat. Cerno enim vos quoque omnes mœrorem quem ex querula commemoratione ista capitis tristissimū, propter amissa tam rara, tam pulcra & præsignia in vno corpusculo Dei munera, redintegrare funestius, frustraquæ requirere ex præsentī cathedra tacitis suspirijs, lacrymantibusquæ oculis doctorē illum præcellentem, in quem hæc cuncta & longè cumulatiora spiritus ille Dei donorum omnium cœlestium munificus largitor benignissima manu contulerat. Iam si vitam religiosam, moresquæ priuatos examines, quis in vrgendis quotidianis precibus ipso crebrior & ardentior? quis in lectione diuinorum scriptorum & accurata meditatione doctrinæ cœlestis intentior, laboriosior, & vigilantior? Somni certè magis prodigum, nocturnæquæ quietis beneficio parcius vtentem cognoui neminem. Paulo post mediam noctem, perpetua consuetudine continuatis à prima iuuentute istis non satis tempestiuis & salubribus lucubrationibus, surgere consueuerat semper, textumquæ Bibliorum familiarem sibi ab ipsa pueritia redditum, per seriem sacrorum codicum legere pergens quotidie, ad interpretum eruditiorum lectionem transibat, locorum quoque communium quibus præcipua Christianæ religionis dogmata

mata continentur collationem atque eruditam metho-
dum illis prudenter adiungendo. Sic fiebat, ut rerum
optimarum cognitioneque dignissimarum paratum semper
et copiosum acervum, ex multa et diligenti optimorum
scriptorum lectione afferre posset ad docendum, concio-
nesque suas erudita et grata auditoribus, imò fructuosa
etiam copia atque varietate cœlestis doctrinae abunde in-
strueret. Quicquid vacui temporis à studiis privatis et
concionibus publicis supererat, vel in puerorum domesti-
corum quos et suos et alienos, et præsertim parentibus
orbatos complures gratuito alebat, institutione atque disci-
plina, vel vero in æconomicis familie laboribus ordine
distribuendis ponebatur: vel denique in scholæ quotidiana
inspectione, medicatione ægrotantium scholasticorum,
aliisque simul morbidis visendis, qui ex longinquis locis
ad ipsum etiam ministerio ecclesiastico initiatum affere-
bantur. Non rarò interpellabatur ab ijs, qui ex omni-
um ordinum hominibus consilij petendi causa, in serijs
et gravibus deliberationibus ad ipsum confluebant, apud
quos omnes laudem et commendationem prompti acuti-
ingenij, prudentiæ habilis et expeditæ, partim natura-
li mentis sagacitate et perspicacia, partim verò multa-
rum rerum experientia et usu comparatæ, dum versa-
tur subinde inter viros principes et sapientes, una voce
obtinebat. Iuris quoque civilis consultissimus habebatur,
de quo percunctantibus, celeriter, acutè, et subtiliter po-
terat respondere, cum multa admiratione consultorum
ipso

ipsum ad acrimoniam, promptitudinem, et dexterita-
tem sagacis et providi ingenij obstupescientium. Magna
etiam pars vacui temporis, imò gravioribus etiam studijs
destinati, scribendis diuersis ad amicos epistolis impende-
batur, ut ociosum et nihil agentem vix unquam, sed
serij semper aliquid tractantem, et in necessario negotio
privato vel publico versantem deprehenderes. Mores
præterea erant placidi, suaves, sinceri, et incorrupti. Na-
tura ingenua, recta, simplex, aperta, candida, ab omni
insidioso furo, et subdole occultationis veteratoria va-
fricie longissimè remota. Modestia eximia, nihil al-
tum, sublime et arrogans de seipso sentiens aut loquens
unquam: nullum omnino nocendi cuiquam sed omnibus
pariter inseruiendi studium: candor in sermone amabi-
lis: comitas et affabilitas in familiaribus amicorum con-
gressibus, et tractandis quoque hospitibus qui frequen-
tes ad eum ex varijs ordinibus in singulos dies comnea-
bant, iucundissimæ festiuitatis, amœni leporis et gratiæ
plena. Ad iracundiam quidem nonnunquam proclini-
or, sed ad placabilitatem tamen et lenitatem ultro se sta-
tim reuocans: iræ et offensionum etiam acerbiorum mi-
nimè omnium pertinax: quin multas priuatas iniurias
tranquillitati publicæ sponte condonatas, ex animo liben-
ter et citò obliterans. Iam in disciplina domestica con-
seruanda seuerus, diligens, solers, in moribusque suorum
honeste formandis et regendis acer et intentus. Vnde
præcipuorum quorumque istius provincie nobilium liberi,

imò vicinarum etiam regionum adolescentuli, in domum
ipsius quasi scholam quandam ciuitatis & officinam
pædagogicæ puerilis ablegari consueuerant: qui ipsi & in
religiosa pietate, & in bonis moribus & studiorum scho-
lasticorum accuratis examinibus, in consuetisq; ministe-
rijs ad mensam puerilibus solerter & promptè obeundis,
sedula ipsius cura, inspectione, cohortatione, & asperio-
ribus aliquando castigationibus, magno cum eius imò &
secuturæ post ætatis fructu exercebantur. Vita coniu-
galis pacatissima fuit, amoris sinceri & non simulati ple-
nissima, omniumq; virtutum coniugalium vtriusq; sexus
exemplar illustre & imitandum. Nunquam ego sto-
machosior vel asperior paulò increpationem profe-
ctam cum quidem aliqua contumelia à viro ipso in vxorē
audiri: licet frequens in ipsius familia versarer:
cum sociam thori ex singulari Dei munere atque bonita-
te sortitus esset omnium mitissimam simul & obsequen-
tissimam, mariti & liberorum amantissimam. Vixit
cum vxore Vrsula, pietatis, pudicitie, modestie, inte-
gritatis, fidei in maritum, omniumq; ornamentorum
matronalium laude spectatissima fœmina, quam ex bone-
stissima familia eaq; antiquissima Moreorum nobilium
duxerat, annos totos quindecim, ex quo coniugio quinq;
suscepit liberos, quorum tres adhuc viuunt superstites.
Sed erga scholam quàm pius fuit, quàm benignus, quàm
liberalis & munificus? Quoties vestiuit scholasticos
egentiores, seminudos textit iuuenes pariter ac pueros,
præser-

præsertim in discendo solertiores, quos omni ope patrono-
rum cernebat destitutos? Nemo vnquam pauperum &
egentium, qui ex ista schola ad ipsum confugerunt sub-
sidiū aliquod non reportauit, quod quidem conferre in fa-
cultate ipsius fuerat positum. Amabat impense ordinem
scholasticum, bonæq; spei & expectationis iuuenes miri-
fico benignitatis studio & propensione fauoris incredibi-
li prosequabatur, siue ex suo largiri posset in vsum ipso-
rum aliquid, siue etiam deprecatione apud opulentiores
(quod officium minimè omnium defugiebat) elicere.
Nunc commeatu, nunc pecunia, nunc libris, nunc papyro,
nunc panno coempto, egestatem miserorum velut parens
et fautor benignissimus opportunissimè leuabat, nullamq;
prætermittebat comoditatem qua beneficentiam præstan-
tis naturæ innatam, iuuandiq; cupiditatē atq; promptitudi-
nem alacrem declarare posset erga iuuentutem literariam.
Ex hoc vnico studio benemerendi de literatorū ordine, ad
quod genuino virtutis beneficæ impulsu ferebatur, decus,
laudem & commendationem quærebat, in istoq; liberali
patrocinio & benigna nutritione discentium in hac
schola præsertim, cum singulari oblectatione acquiesce-
re vir beneficentissimus animaduvertebatur: suorum in-
tere i priuatorum emolumentorum curator & amplifica-
tor negligentissimus. Ædificationem quoque amplifi-
candæ scholæ isti, locupletandisq; domicilijs peropportu-
nam suo sumtu instituerat, non sine certis & fructuosis
studiorum nostrorum commoditatibus, si partim varijs
impe-

impedimentis obstantibus, partim vero morte improuisa
præueniente imperfectam relinquere non debuisset. Sicut
autem sine bono claudi vita probata solet, mors etiam pla-
cidissima, somniq; similima, omnium torminum & an-
gorum acerbiorum expers, vitæ antea actæ pietatem &
innocentiam exitu optatissimo comprobauit. Nam sine
ullo fremitu, & horrore tristiore, in assiduâ piarum &
ardentium precum suspirijs, quibus salutem suam, suo-
rum ac totius Ecclesiæ commendabat Deo, animam ex-
balauit septimo Aprilis, cum annum ætatis 46 nondum
superauisset. Torminibus seu calculorum (vexatæ enim
congenitus & familiaris illi morbus fuit) ex calidior-
renum intemperie subinde tentabatur: licet occasiones
omnes passionis eius alendæ vitaret, in cibis materiam
morbi fouentibus summo studio, sollicitaq; cura fugiendis.
Arte nihilominus & medicamentis id fuerat consecutus,
vt quoties malum recurreret, induratum & coagulatum
illam in renibus ex lento, crasso & viscoso humore mas-
sam sensim frangeret atque dissolueret, sic resoluta in
arenulas materia, minore cum cruciatu per suos meatus
expelleretur. Neque tamen hic morbus quem tanquam
lethalem futurum semper formidabat, vitam ipsius ter-
minauit: sed diarrhœa acutissima quæ succum corporis
interiorem penitus omnem exhauriens, & riuiolos vita-
lis quoq; humidi quod membris omnibus interioribus &
exterioribus vigorem viuificum suppeditare consuevit,
exaresfaciens, intra horam duodecimam ex qua ægrotare
cœperat

ceperat (repentinam & inopinatam mortem aspice) in-
terfecit ipsum: vt cum hora diei nona de varijs serijs re-
bus collocutus fuisset, & tractasset cum amicis, imò tem-
plum quoque concionaturus adijisset, sub horam noctis no-
nam eodem die expiraret. Nulla quippe medica virtute
tabificus & pestilens ille fluor sisti potuit, qui per immo-
dicas illas & saniosas deiectiones ad extremum et mortu-
ferum languorem cum redegisset corpus antea satis fir-
mum, vegetum & succulentum, vires repente omnes
conciderunt, ex ingenti nimirum exinanitione humorum
quoque omnium naturalium, spirituumq; vitalium & ani-
malium vltima resolutione, adeoq; caloris viuifici, quod
necessario pabulo iam destituebatur, lethali extinctione
& interitu. Cum igitur viro præstantissimo, tot
& tam præclaris, quæ hæcenus commemorauimus, doti-
bus ingenij, doctrinæ, pietatis, sapientiæ, benignitatisque
in omnes conspicuo, doctore omnibus laudibus & orna-
mentis pastoralibus cumulatisimo, orbata sit nostra hæc
Ecclesia, imò vniuersa Pannonia talium doctorum illu-
striorum nunc maximè indiga, meritò lugemus omnes,
hancq; funestissimam orbitatem veris & non simulatis
prosequimur gemitibus. Tuq; in primis domine Magni-
fice Franciscæ Dobo illustris Patrone tam Reipublicæ
quàm Ecclesiæ istius: vnâ cum generosissima domina Sa-
ra Sulyok matre tua pientissima, sentitis omnino & agno-
scitis vulnus acerbissimum quod accepit grauissimè affli-
cta vniuersa hæc prouincia, quodq; omnium ordinum ho-
mini

minibus luctum peperit vix vlla temporis quantumvis
diuturni mora atque obliuione abolendum. Non a gri-
tudinibus enim tantum corporum innumeris, quibus per
varias & subitas vices misera hæc natura vexatur atq;
conficitur, præsentaneam medicinam adhibere vir sum-
mus poterat, adeoq; valetudinis incolumitatem à nocen-
tissimis morborum ingruentium periculis tueri & assere-
re: sed quod maius est ac præstabilius, animæ medici-
nam longè digniorem & sacratiorem felicissima iam ar-
te exercebat. Illa quippe sola deprauatissimam istam
perditi hominis corruptionem mortiferis spiritualium &
alioqui incurabilium morborum affectionibus obsessam
& misere vitiatam instaurare salutariter potest, sanita-
tem animæ recuperatam conseruare incorruptam, ad
æternamq; cælestis vitæ beatitudinem & gloriam totum
hominem reformatum in hac mortali adhuc vita præpa-
rare. Hac inquam vtraq; medicina poterat prodesse
diutius non Magnificentijs tantum vestris dominis &
patronis colendis: sed toti huic Reipublicæ ac Ec-
clesiæ Patachiensi, imò prouincijs quoque circumiacen-
tibus omnibus, quæ ipsæ præter vnicum istum peritia ar-
tis medicæ pollentem, his quidem in locis habebant nemi-
nem. Vnde iam necesse erit, vt paulò post opem ipsius
salutarem, quam experti antea fuimus, singuli sæpissi-
mè, ardentibus & sollicitis votis nequicquam requira-
mus, crudelibus morbis debilitati atque languentes, hoc
præsertim tempore, quo improuisis & acutis morbis quàm
pluri-

plurimos subito interire quotidie non sine tristi horrore
& trepidatione audimus atque aspicimus. Et certè quid
iam nobis est futurum desertius? quid miserius? quid
deploratius? Qui si morbis aliquibus inopinatis ex im-
prouiso opprimamur, nullum plane opis & medicationis
humanae subsidium vssiam nos habituros possumus confi-
dere, in hac calamitosa inopia & deploranda solitudine
hominum medica scientia excultorum: cum tamen illa
ad procurandam valetudinis firmitatem, depellendos
morbos omnis generis, vitamq; qua nihil putatur carius
esse & preciosius, producendam, summè sit conducibilis,
accommodata & pernecessaria. Pecudum more lectis
& toris affixi inter immanissimos dolorum seuientium
cruciatus, languentem morborumq; diuturnorum diri-
tate enectam animam exhalabimus, fratrum & amico-
rum, qui nobis ægris fortè aderunt, auxilium & operam
salutiferam irrita & inani spe medicationis imploraturi.
Qua ipsa tristissima solitudine & indigentia opis neces-
sariæ atque expetitæ in rebus desperatis, nescio an quic-
quam sit miseris mortalibus magis funestum, horridum
atque luctuosum. Cui ipsi difficultati & penuriæ lamen-
tabili vt quamprimum succurratur, hæc inestimabilis
iactura vt maturo & prouido consilio citra longam pro-
crastinationem sarcatur: ad vestram pietatem, curam,
prouidentiam & sollicitudinem inprimis pertinet domi-
ne Magnifice Francisce Dobo Patrone colende, domina
generosissima Sara Sulyok: Tuq; vir nobilissime Fran-
cisce

cisce Sulyok: qui proxima sanguinis necessitudine patronis nostris cum cōiungaris, velut Nestor quidam consultiſſimus, aulæ istius negocia præcipua omnia sapientia, fide, industria, vigilantia, atq; autoritate feliciter moderaris, oneraq; gubernationis occupatiſſimæ & molestias multiplices ex magna parte in vniuerſa ditione Doboniana laudabiliter ſuſtines. Nisi enim vtrique inopiæ & cladi tam eccleſiaſtica quam politica provideatur primo quoq; tempore, remediumq; præſentiſſimum exquiratur viris eximiè eruditis (vnum enim qui vices defuncti per omnia ſupplere poſſit, nos reperturos vix ſperare auſim) in ſtationem viri Clariſſimi ſubſtitutis: cum irreparabili detrimento et veſtro priuato, totiusq; ditionis imperij veſtri, cunctationem & ceſſationem iſtam damnosaſſam penſabitis: cum & vitæ iſtius corporalis in incolumi ſtatu ſuo conſeruandæ, & animarum pabulo verbi diuini paſcendarum cura neglecta certiſſimum ſecum trahat & ſempiternum exitium. Iam ſcholam iſtam, atq; vniuerſam rem literariam, quàm triftis, acerba, & lacrymoſa clades ex hoc funere inuaſerit, vtinam fallaci & irritò augurio diuinaremus, & potius infauſtæ huius orbitatis, calamitoſæq; ſeiunctionis dāna flebilis cum mœrore & luctu grauiſſimo non paulò poſt perſentiſcere cogereſſimur. Amiſimus iuuentus liberaliū doctrinarum ſtudioſiſſima, amiſimus inquā ſcholæ iſtius noſtræ, imò totius rei literariæ parentem, patronum ac nutricium beneficientiſſimū, omniūq; difficultatū vitæ huius ſcholæſticae, atq;

erum=

erumnarum aſylum tutiſſimum, & confidentiſſimum refugium. Et quidem amiſimus in fatali iſta paucitate & indigentia benignorum Mæcenatum, deplorandaq; deſertione atque vaſtitate optimorum ſtudiorum: quæ ipſa partim aduerſante fataliter turbulentiſſimorum temporum, iniquitate & miſeria, partim crescente indies maligna improbitate corruptiſſimorum iudiciorum: quin publico etiā contemptu & maledica inſectatione peruerſiſſimi ſæculi effundente ſe procacius, & graſſante virulentius: accumulatis ſubinde nouis contumeliarum & incommodorum acceſſionibus: laborare plurimum ceperunt ac nutare, adeoq; ad vltimum interitum & ruinam præcipiti inclinatione vergere. Quotusquisq; enim quaſo reperietur ordinum, ſi curas, ſtudia, & occupationes ſingulorum tacitus tecum examines, qui vel minima ex parte cenſeat ad ſuum pertinere munus, literarum fouendarum & conſeruandarum curam & providentiam.

Procerum quos reliquos adhuc fecit patriæ tot cladi- bus exaſperata calamitas, in explenda per fas et nefas immani ſua auaritia, excarnificandis per continuas & immoderatas expilationes ſubditis, ditioneq; ſua per vim & dolum amplificanda, occupatur atque exercetur omnis labor & ſollicitudo, religionis ſincerioris aſſerendæ, propugnandæ aduerſus hoſtes barbaros patriæ, diſciplinarum liberalium in ſcholis ad poſteritatem transmittendarum cogitatione & ſtudio, ne per ſomnium quidem animos ipſorum vnquam ſubeunte. Ad alendos certè

parasitorum & canum greges, aliamque ignauam, imò ple-
runque stupris rapinisque infamem turbam aulicam pascen-
dam & saginandam, vestitus denique deformitatis bar-
baricae luxum flagitiosa turpitudine innouandum & ac-
cumulandum, nihil videas esse plerisque illorum largi-
us & sumtuosius, nihil in dilapidanda & perdenda pe-
cunia stultius & inconsideratius. Ad nobilitatem ipsam
quod attinet, in litibus & controuersijs rabiosis implaca-
bili animorum concertatione & odio exagitandis, iisdem-
que irrita pacificatione per multas aetates alendis & ex-
trahendis per omnem vitam sunt irretiti & impliciti, li-
tem ex lite serentes, liuoreque, emulatione & simultati-
bus se inuicem exedentes, colonorumque mendicitatem in-
tolerabili seruitute prementes & exhaurientes, ita ut rei
literariae his in regionibus tuendae atque propagandae, con-
seruandorumque ad nepotes studiorum pietatis & laudata-
rum artium, nulla unquam sollicitet ipsorum mentem cu-
ra & consideratio. Iam ad ecclesiasticos ut veniamus,
quem affectum erga scholas gerant plerique, quantumque
moueantur angustiis discipulorum quotidie augescentibus,
vitaque nostri ordinis hominum ærumnosissima, non est ulli
obscurum: ut inuidiosam querimoniam & liberio rem re-
prehensionem apud ipsos instituere, de ista indignissima
agminis scholastici desertione & studiorum liberalium
ecclesiae usibus inprimis seruientium, squalore ac men-
dicitate minimè videatur esse operæ precium. De plebeio
ipso ordine, popularique in bonas literas affectu & studio
taedet

taedet vel mentionem iniicere. Nihil enim stolidius, nihil
futilius, nihil etiam improbius & malignius illo hominum
genere possis reperire in perspicienda dignitate ac neces-
sitate nostrarum artium, earundemque vero & multiplici fructu
ad omnes vitae gradus & functiones aestimando. Ideo vix
ulla vitae conditio acerbior flagrat vulgi imperiti odio,
non sustinet maiorem contemptum atque inuidiam, neque eti-
am criminosa insectatione maledicarum reprehensionum
crudelius exagitur atque proscinditur. In tot ergo &
tam saeuis turbulentisque procellis tempestatum undique fu-
renter rei literariae ingruentium deserti nauclero fidelissi-
mo & sapientissimo puppim nostram scholasticam, tam
opportunoque & necessario patrocinio studijs politioribus
deditam iuuentutem orbari, imò ecclesiam quoque ipsam
alieno admodum tempore nudari praeside laudatissimo
non possumus non summe dolere, angere, lugere & lamen-
tari. Et profecto minime dubitandum est, quin impro-
uisus iste & inexpectatus, nullique nunc formidatus obi-
tus viri incomparabilis, indicium sit offensionis & indi-
gnationis diuinæ saeuissimæ aduersus Ecclesiam istam
nostram & Rempublicam. Quoties enim serui Dei dilecti
e medio malorum subducuntur, ad Dominumque mature
transferuntur, accelerare irati Dei seueram vindictam,
excidiumque regnorum & populorum vastissimum: ex
quo fideles sanctosque suos liberare Dominus tempestiue
consuevit: tam Prophetarum sacra docent oracula quam
ostendunt exempla in historijs ecclesiae antiquis atque re-
centi-

Cur tam cito et

centibus. Quin fatalis ista & continuata illustribus aliquot funeribus calamitas, quæ inclementer & detrimentosè afflixit vicinas quoque aliquot ecclesias, vniuersalem omnino aliquam regni cladem, vel certè horribilem religionis in hac prouincia mutationem videtur portendere. Vt enim de fidelissimo illo Iesu Christi seruo Petro Melio taceam, athleta Christi in profligandis Serueticis furoribus imperterritus semper atq; inuictus: nonne quatuor antè mensibus amisimus decus illud & columen ecclesiarum nostrarum eximium Paulum Thuri-um Zanthouianæ ecclesiæ Pastorem doctissimum, linguarum artiumq; nobiliorum cognitione illustri præter multos alios conspicuum, poëticeq; facultatis præstantia his in terris clarissimum? Amisimus paulò ante mensē & Valentinum Hellopæum, Agriensis primum, mox Debrenciensis Ecclesiæ doctorem laudatissimum, ingenij prompti acrimonia, iudicij exactissimi grauitate, linguarum peritia virum insignem, dexteritate demum gratiaq; docendi mirifica cunctis amabilem, paucisq; omnino nostrorum hominum postponendum. Taceo Iacobum Thuri-um linguæ præsertim Hebraicæ cognitione præcellentem, Iohannem Olabum Zikzouiensem, Casparum Dancium, cæteraq; salutaria & nobilia ecclesiæ Dei lumina: quos etiam proximis admodum mensibus omnes ereptos tumulauimus. Nunc quasi auctarium funestissimarum illarum cladum accedit mors viri excellentis domini Pastoris nostri, parentis & affinis mei
celebra-

celebratione gratæ & fidelis memoriæ in perpetuum dignissimi, multisq; egregijs & illustribus ornamentorum decoribus, quæ iam hætenus recitare conati fuimus, spectatissimi. Quibus sanè omnibus tristissimis illis quidem documentis ac exemplis iræ & ultionis diuinæ, flagitiosum profanumq; contemptum ministerij sacrosancti, & organorum ipsius eximiorum indignas easq; quotidianas contumelias vexationesq; punientis, quicumque non permouentur, vel prorsus ædior sunt, prouidentiam omnem & dispensationem diuinam in vindicandis hominum sceleribus furenter in totum abolentes, vel certe stupidi & amentes, vt qui ad omnem sensum pœnarum & animaduersionum diuinarum, quantumuis durarum & atrocium penitus occalluerunt, & inemendabili peruicacia, in sua cæcitate sese obfirmarunt. Scopulo quouis rigidiorē, ferisq; bestiis immaniorē dixerim illum & truculentiorē, quicumq; ad considerationem ærumnarum & calamitatum acerbissimarum, quas in Ecclesijs & Rebus publicis nostris sine fine grassari & augescere conspiciamus, non totis visceribus cohorrescat, iram Dei sceleribus nostris quæ cumulare in dies pergimus, atrocissimè irritatam contremiscat, & denique ad placandum vera cordis pœnitentia & obsequio liberali Deum, non seriò animum suum, curam, studium & conatum omnem conuertat. Expergiscamur igitur tandem ex veterino isto securitatis Epicuræ, si quid sapimus, expendamusq; sedulo exempla ista succedenti-

I

cedentium sibi per tristissimas vices novorum quotidie
funerum terrifica, quæ nos extimulent ad debitam mi-
nisterij reuerentiam, seruorum *I E S V C H R I*
S T I dignam æstimationem et religiosam venerationem:
inuitent singulos ad vitæ seriam emendationem, & cor-
rectionem in timore atq; obedientia Domini. Eorundem
tristium & funestorum exemplorum attenta consideratio
excitet cunctos ad ardentem & sollicitam precationem,
qua petamus mala tanta clementer mitigari, reliquias
veræ doctrinæ in cœtibus nostris conseruari cum fidelibus
eiusdem custodibus & propagatoribus, simulq; extrudi
in messem Domini novos operarios, qui in stationem
cum irreparabili Ecclesiæ dispendio nunc euocatorum
succedentes, copiosum fructum producant in agro Do-
mini fideliter & impigre excolendo. Tu ergo fili Dei
Domine *I E S V C H R I S T E*, Emanuel
dilectissime, preces fidelium tuorum supplices benignio-
ribus tandem oculis quæsumus respice: mitiga *I E S V*
mitissime ærumnas Ecclesiæ tuæ afflictæ & inopis in-
intolerabiles, quæ his in terris exasperantur indies acrius
& calamitosius. Patiari tandem respirare nos paululum
& conquiescere à tot cladum continuatarum funesta &
lacrymosa mæsticia, solitudinem ecclesiarum tuarum
propius oramus attende: Semen verbi tui sancti conser-
ues inter nos petimus: orbitatemq; tristissimam docentiū
in Ecclesijs & Scholis nostris propicius considera. Ne
permittas Domine horribiles piorū conuentuum dissipati-
ones,

tionem, infinitamq; vastitatem fidelium his in provincijs
durissimè iam olim vexatis, & afflictis effici, sed serua
semper nostris in regionibus aliquos cœtus discentium
atque docentium, teq; veris cultibus & debitis laudi-
bus concelebrantium, à quibus hic & in tota æter-
nitate in sempiternum glorifice-
ris, *A M E N.*

D I X I.

EIVSDEM

EIVSDEM EPITAPHII
VM EODEM AVTORE.

Vltus Apollinea celeberrimus arte Ioannes,
Ipso qui Phæbo maior in arte fuit:
Ossa sub hunc tumulum moriens dedit, ista sed amplum
Nominis eximij non tegit vrna decus.
Haud contentus erat medicas saluare per artes
Corpora, morborum dum fugat omne genus.
Nobilia animis languentibus admouet heros
Pharmaca, quæ succo temperat ambrosio.
Sic gemino veterem medicamine sanat Adamum,
Totus homo vt certam sentiat æger opem.
Felix qui potuit studio peperisse fidelj
Doctrinæ tantas interioris opes.
Sed pietas spectata viri, sapientia, candor,
Et morum grauitas & sine labe fides.
Officiūq; bonis vltro impendisse parata
Sedulitas, multum quod celebretur habet.
Pannonis ora fleat, viduata Ecclesia plangat,
Pierijq; gemat mæsta caterua chorj.
Occidisheu patriæ decus irreparabile terræ
Occidis, & tecum commoda quanta rapis?
Posteritas meritis te semper honoribus æqua
Condecoret, memori laude per astra vehat.
Salue Vite, nihil mors in te iuris habebit,
Fama tua est obitus nescia Vite, vale.

EPI

EPITAPHIUM CLARIS-
SIMI VIRI PAULI THVRII,
LINGVARVM, ARTIVM, ET POE-

tices laude præstantissimi, defuncti quinto

Nonas Decemb. 1574.

ΕΝΘΑΔΕ ΜΗΣΑΩΡ ΚΛΕΘ' ἄφθιτον ἀρζιπεῶν
κῆτο, φίλης πατρίδ' ὁ θεῶσι θ' σέφαν' ὁ
ὄξρι' ὠκυμόρῳ θανάτῳ βεβόλημ' ὁ ἴω:
κῆν' ἅμα καὶ χάριτες, κῆντο τε πειρίδες.
Ἄ ὦ πειρίδες τὸν ἀοιδὸν ὀλέσ' αἰμὲρ ἐδλόν:
Δύσμοροι, ἢ σουαχῶν φείσομαι ἢ ἐγὼν;
ἑλλαδικῆς ἔθανε γλώσσης πολὺ φέρτατον εὖχ' ὁ:
ἄλετο ἐβραΐης κόσμ' ἄρισ' ὁ πῆρ.
Ὅς μάλα καὶ σοφίης ἐπέωρ' τ' εἰς ἄκρα βεβήκα,
τεχνῶν ἠδὲ καλῶν ἔργα φέρισον ἔλω.
τῷδε λιγυφθόγῳ παντοῖα μελίσματα ὦδ' ὦν,
φοῖβ' ὦν κλαρίαις ὄξεπόνησεμ' ἔδραυε.
τῶν μέγα παιονίης κῦδ' ὁ καὶ χάσμα τέτυκτο,
Ἄλλα θανὼν ὅπιθερ δάκρυα λυγρὰ λίπε.
δάκρυα λυγρὰ λιπῶν, πένθοσ' ἁλίσσον ὦν ὥρσε
τῇ πατρίδι, ἀλόχῳ, παισὶ, φίλοιςδ' ἐτάροις.
οὐδ' ὁ φοβησάμεν' ὁ συγορῶν κακὰ μῆδεα θέρκων:
Ἀθανάτων ἐχάρη θέσκελα ἔργα ἰδῆν.
Δῶρα ἐπισκμῶν πρὶ καλλείᾳ δέξαο πρόφρων,
κῦδ' ὁ ἐπὶ θανάτῳ ἄσφαλες ἀμφαγαπῶν.
οὐδὲρ κτῆμα πέλει σερεώτορον ἄλλο βροτοῖσιν:
τῷδ' ὁδὸν εὐφραδέως δέξερ' ὁ θεογιάδης.

I 3

EPITA

EPITAPHIVM VALEN-
TINI HELLOPOEI, VIRI INGE-

nio, erudita doctrina, pietate ac humanitate ex-
cellentis, fratris ac popularis dulcissi-
mi, tertio Martij defuncti,

1 5 7 5.

I Nuida quem patriæ rapuerunt fata Valentem,
Pannonici decus solj:

Tu sparsas lacerata comas Ecclesia plange:
Luge fidelium chorus.

Occidit heu nostræ vates clarissimus oræ:
Cætus sacer vatum gemat.

Occidit & nimium miserando tempore, multis
Raptis Dei præconibus.

Dogmata qui vnanimes passim sacrata sonabant:
Christi potentes Spiritu.

Melius inuicta superans virtute quiescit
Petrus potens lingua, fide.

THurius & summis doctrinæ dotibus auctus,
Paulus tribus linguis vicens.

Agria Pastorem te iam gemit inclyta fidum:
Fido celebrans pectore.

Suspiransq; tuæ modulamina dulcia linguae,
Votis cupit fugacibus.

Vrbs Debrecina pari te luctu plorat ademtum,
Vix dum satis te cognitum.

Vsque

Vsque dolens querulo refugit solatia planctu:
Te flet iuuentus, fient senes.

Nos quoque docte Valens te lamentamur amici,
Coniux suis cum liberis.

Dulcisonis sed tu solitos concentibus hymnos
Misches beatorum choris.

Clarus & astrigero pia gaudia carpis Olympo:
Sanctis parata gaudia.

Basilius Fabricius pijs amicorum coniun-
ctissimorum manibus mæstus multis
cum lacrymis dedicabat.

